

LAB SAVANORYSTĖS PROGRAMOS VERTINIMAS ĮGARSINAMŲ LEIDINIŲ KOKYBĖS, SUKURIAMOS VERTĖS IR KAŠTŲ POŽIŪRIU

TYRIMO ATASKAITA

Tyrimo vadovė LAB direktorės pavaduotoja bibliotekinei veiklai dokt. Fausta Kepalienė
Tyrimą atliko ir parengė ataskaitą LAB vyresnioji specialistė-tyrėja Ilona Daučiūnienė ir
l.e.p. LAB Skaitmeninių paslaugų ir leidybos centro vadovė Alisa Žarkova

Vilnius, 2019

TURINYS

ĮVADAS.....	3
TYRIMO METODIKA.....	4
TYRIMO REZULTATAI	5
Sociodemografinės respondentų charakteristikos	5
Savanoriškos veiklos LAB garso įrašų studijose organizavimo vertinimas.....	7
Savanoriškos veiklos metu kylančių kliūčių identifikavimas	18
Savanoriškos veiklos LAB motyvaciniai aspektai	23
Respondentų pasiūlymai dėl savanoriškos veiklos LAB gerinimo	26
IŠVADOS	28
PRIEDAS	29

ĮVADAS

Knygų įgarsinimas žmonėms su regos ar kita negalia, dėl kurios jie negali skaityti įprasto spausdinto teksto, viena iš Lietuvos aklųjų bibliotekos (toliau – LAB) veiklų, kuri yra vykdoma bibliotekos garso įrašų studijose Vilniuje ir Kaune. Nors šiuo metu LAB savo skaitytojams gali pasiūlyti daugiau kaip 15 tūkstančių įvairaus žanro garsinių leidinių – knygų, žurnalų, pačios bibliotekos iš įvairių šaltinių sudarytų teminių rinkinių senyvo amžiaus žmonėms, šio formato leidinių vis dar labai trūksta. Didžiausias yra naujausių knygų, ypač – romanų žanro literatūros poreikis.

Siekdama tenkinti didėjančius vartotojų poreikius, LAB prieš 6 metus pakvietė žmones iš visuomenės savanoriškai garsinti knygas. Nuo savanorystės programos pradžios (2013 m.) iki 2019 m. sausio 1 d. pasitelkus 500 savanorių pagalbą bibliotekoje neatlygintinai įgarsinti 544 leidiniai. Savanorystės programos LAB pradžioje savanoriai patys pasirinkdavo, kokio žanro knygas norėtų įgarsinti, o nuo 2015 m. įgarsinamos regos ar kitą negalią turinčių skaitytojų, negalinčių skaityti įprasto spausdinto teksto, pageidaujamos knygos.

Savanoriškos veiklos LAB tikslas – sudaryti visuomenės nariams sąlygas savarankiškai garsinti leidinius. LAB savanorystė gerina prieinamumo prie literatūros ir informacijos sąlygas, tuo tarpu savanoriai diktoriai įgyja profesinių kompetencijų ir darbo garso įrašų studijose patirties. Šios Lietuvos aklųjų bibliotekos iniciatyvos metu buvo atrastas ne vienas puikiai skaitantis žmogus, kuris, įgijęs praktikos, vėliau galėjo tapti profesionaliu diktoriumi.

Lietuvos aklųjų biblioteka šiuo metu turi septynias garso įrašų studijas. Dveiose studijose Vilniuje dirba operatoriai ir leidinius įskaito profesionalūs diktoriai, trys studijos skirtos savarankiškam knygų įgarsinimui. LAB padalinyje Kaune prieš kelerius metus taip pat buvo įrengtos dvi savanoriams skirtos garso įrašų studijos. Šiose penkiose LAB studijose kasdien knygas garsina apie 20 savanorių, kurie vykdo ne tik diktorių, bet ir savarankiškai atlieka operatorių funkcijas, todėl savarankiško įgarsinimo studijos aprūpintos specialia programine įranga. LAB savanoriai naudojami internetine išankstine garso įrašų studijų rezervavimo sistema, kuri suteikia galimybę į jas patekti skaitovui patogiu laiku. Savanorių skaitovų veiklą LAB kuruoja įgarsinimo produktų koordinatorius.

Iki šiol LAB nebuvo atliktas tyrimas, kuriuo būtų gilintasi į savanoriškos veiklos LAB organizavimą. Todėl, atliekant šį tyrimą norėta įvertinti kelis aktualius probleminius savanoriškos veiklos LAB garso įrašų studijose organizavimo aspektus:

1. LAB teikiamų įvadinių mokymų savanoriams kokybė: apimtis ir mokymų turinys;
2. Faktinio įrašo laiko ir garso įrašų studijoje praleisto laiko santykis;
3. LAB garso įrašų studijų infrastruktūros (patalpų, techninės ir programinės įrangos) atitikimas savanoriškai garsinančių diktorių poreikiams.

Tikimasi, kad šio tyrimo rezultatai galėtų būti naudingi LAB rengiamam Infrastruktūros projektui, kurio vykdymo metu numatyta įrengti naujas savanoriško garsinimo studijas bibliotekos patalpose Vilniuje.

TYRIMO METODIKA

Tyrimo tikslas – nustatyti savanoriško garsinimo veiklos procesų organizavimo (mokymai, infrastruktūra, savanorių praleidžiamo laiko studijoje valdymas ir optimalaus įgarsinimo proceso užtikrinimas) efektyvumą iš savanorių (LAB savanorystės pagrindu dirbančių neprofesionalių diktorių) perspektyvos.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išsiaiškinti savanorių (neprofesionalių diktorių) nuomonę apie **savanoriškos veiklos** LAB garso įrašų studijose **organizavimą** - savanoriams skirtų įvadinių mokymų kokybę bei savanoriško garsinimo studijų infrastruktūros atitiktį savanorių poreikiams.
2. **Identifikuoti kliūtis**, su kuriomis susiduria LAB savanoriai įgarsindami tekstą ir redaguodami garso įrašą.
3. Išsiaiškinti kaip, savanorių nuomone, **galėtų būti tobulinamas savanoriškos veiklos LAB organizavimas**.

Tyrimo hipotezė – tikėtina, kad LAB savanoriai daugiau laiko sugaišta redaguodami garso įrašą, o ne įskaitydami leidinį.

1 lentelė. Savanoriškos veiklos LAB rodikliai

	Savanorių skaičius	Įgarsintų leidinių skaičius
2013 m.	17	16
2014 m.	31	55
2015 m.	90	91
2016 m.	70	180
2017 m.	132	121
2018 m.	160	81
Iš viso	500	544

Tyrimo metodas. Vykdamas LAB savanorystės programos vertinimo tyrimą buvo naudojamas kiekybinio tyrimo metodas. Kiekybiniam tyrimui atlikti pasirinkta anketinė apklausa (klausimyno pavyzdys pateikiamas tyrimo ataskaitos priede).

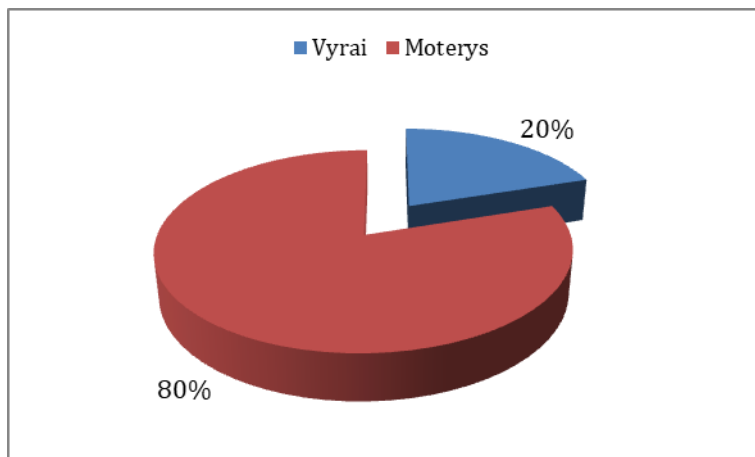
Tyrimo dalyviai. 2018 m. LAB Vilniaus ir Kauno garso įrašų studijose savanoriavo 160 asmenų. Imties skaičiuoklėje pasirinkus 5 proc. paklaidą ir 95 proc. tikimybę apskaičiuota 113 asmenų tyrimo imtis. Tyrime sutiko dalyvauti ir užpildė anketas 50 respondentų arba 31 proc. faktiškai 2018 m. savanoriavusių asmenų skaičiaus. Tyrime dalyvavusių ir anketas užpildžiusių apklausos dalyvių skaičius parodė savanorių aktyvumą.

Duomenų analizės metodas. Tyrimui pasirinktas aprašomosios statistinės duomenų analizės metodas, naudojamas klausimynų duomenų analizei modeliuojant grafikus ir aptariant gautus rezultatus. Iš anketinės apklausos gauti duomenys buvo apdorojami pasitelkiant MS Excel programinį paketą. Naudojantis šią programą buvo skaičiuojami procentiniai atsakymų pasiskirstymai, tyrimo ataskaitoje pateikiamas gautų duomenų interpretavimas.

TYRIMO REZULTATAI

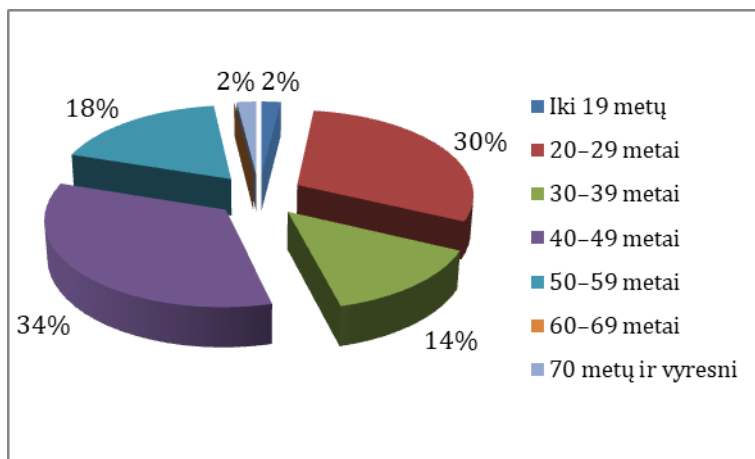
Sociodemografinės respondentų charakteristikos

Tyrime dalyvavo 50 savanorių. Didesnę dalį apklausos dalyvių sudarė moterys (80 proc.) (1 pav.).

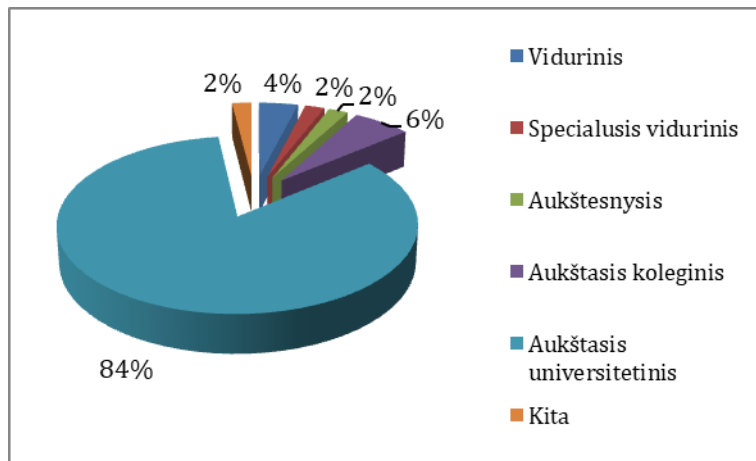
1 pav. Respondentų lytis (N=50)

Pagal amžių respondentai buvo suskirstyti į 7 grupes. Remiantis 2 pav. pateiktais duomenimis, galime nustatyti, kad daugiausia tyrime dalyvavo 40-49 metų (34 proc.) ir 20-29 metų amžiaus respondentų (30 proc.).

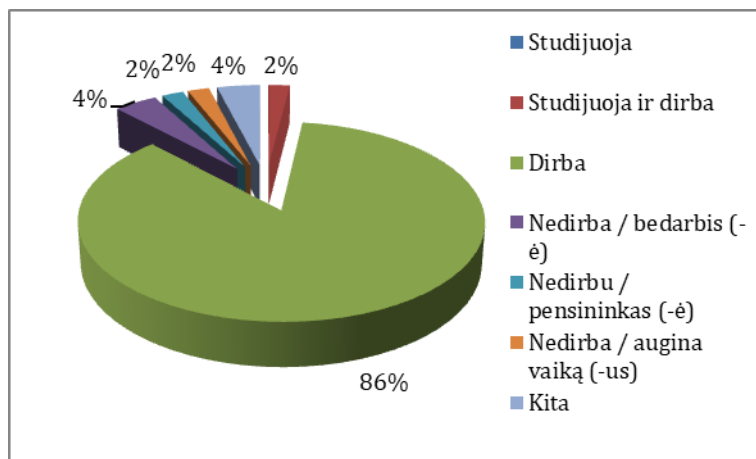
2 pav. Respondentų amžius (N=50)

Apklausa parodė, kad didžioji dalis tyrimo dalyvių turi aukštąjį universitetinį išsilavinimą (84 proc.) (3 pav.).

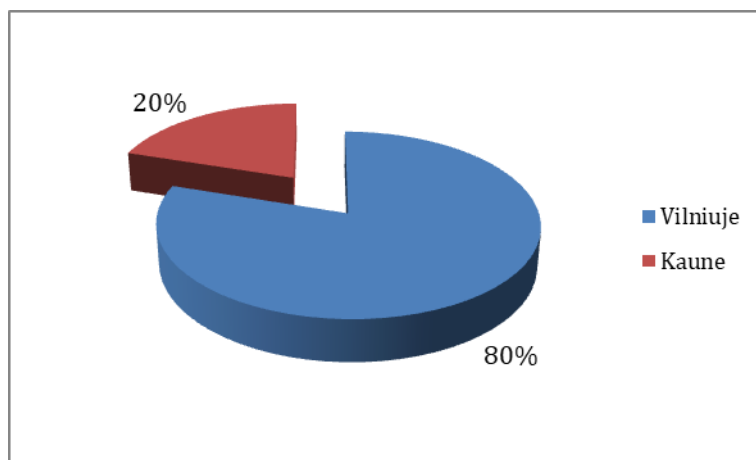
3 pav. Respondentų išsilavinimas (N=50)

Pagal savanorių užimtumą tarp apklausos dalyvių dominavo dirbantys asmenys (86 proc.) (4 pav.).

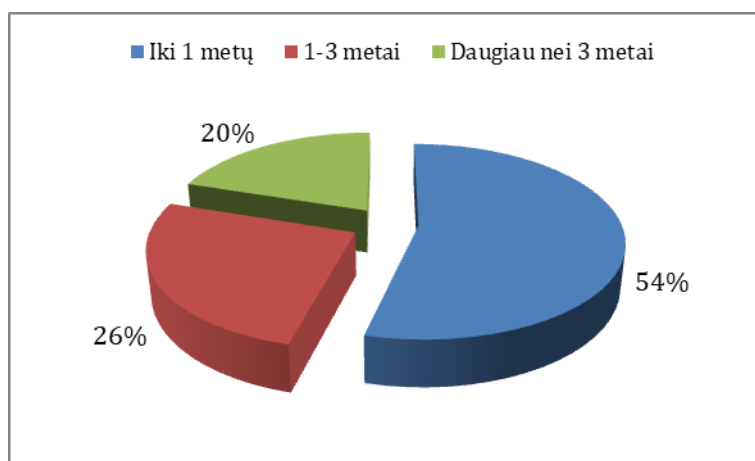
4 pav. Respondentų užimtumas (N=50)

80 proc. respondentų sudarė asmenys, savanoriavę LAB Vilniaus garso įrašų studijose (5 pav.).

5 pav. LAB garso įrašų studijose savanoriavusių respondentų skaičius, proc. (N=50)

Tyrimo rezultatai parodė, kad daugiau nei pusė apklausoje dalyvavusių respondentų (54 proc.) buvo asmenys, LAB garso įrašų studijose savanoriaujantys pirmus metus (6 pav.).

6 pav. Respondentų savanorystės stažas LAB (N=50)

Apibendrinant aukščiau pateiktą informaciją, matyti, kad LAB savanoriška veikla aktyviau vyksta Vilniaus garso įrašų studijose, knygas dažniau įgarsina 40-49 metų amžiaus aukštąji universitetinį išsilavinimą įgijusios dirbančios moterys, savanoriaujančios LAB pirmus metus.

Savanoriškos veiklos LAB garso įrašų studijose organizavimo vertinimas

Savanoriškos veiklos tikslas LAB – sudaryti visuomenės nariams sąlygas savanoriškai garsinti leidinius, įgyti profesinių kompetencijų ir darbo garso įrašų studijose patirties. Savanoriškos veiklos laikas LAB neribojamas. Pasirašęs savanorystės sutartį, savanoris būna supažindinamas su savanoriškos veiklos apimtimis, gauna reikalingą įgarsinti leidinį, kuris pasirenkamas iš pateikto sąrašo, bei darbui garso įrašų studijose reikalingą konsultacinę ir techninę pagalbą. Savanoris, pasirašydamas savanoriško garsinimo sutartį, įsipareigoja pradėtus garsinti leidinius įgarsinti nuo pradžios iki pabaigos, pasirinktą knygą įskaityti per tris mėnesius nuo jos pasiėmimo dienos. LAB įsipareigoja sudaryti savanoriui sąlygas naudotis bibliotekos patalpose esančia technine bei programine įranga, skirta savanoriškai veiklai atlikti. Savanorio veiklą koordinuoja, kilus klausimams dėl veiklos specifikos konsultuoja įgarsinimo produktų koordinatorius.

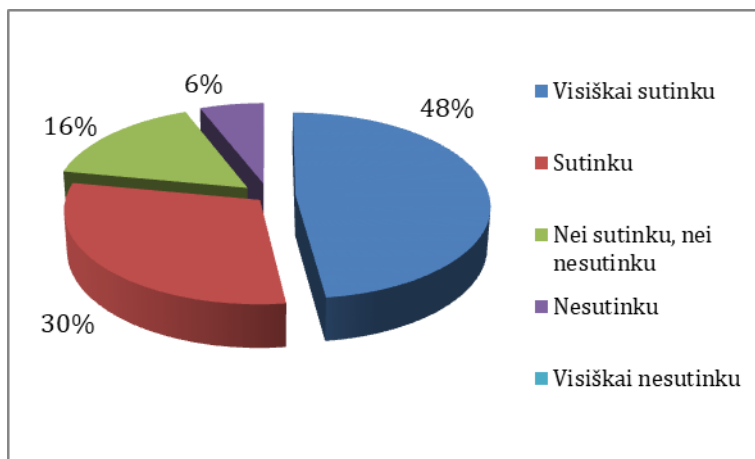
Tyrimo metu buvo siekiama išsiaiškinti savanorių (neprofesionalių diktorių) nuomonę apie **savanoriškos veiklos LAB garso įrašų studijose organizavimą:**

- savanoriams organizuojamus įvadinius mokymus;
- metodinį leidinį „Savanorių atmintinė“;
- garso įrašų studijų infrastruktūrą (patalpas, baldus, techninę įrangą);
- internetinę išankstinės garso įrašų studijų rezervacijos sistemą.

Savanoriams organizuojamų įvadinių mokymų vertinimas. LAB vykdo savanorių atranką, vėliau atrinktiems savanoriams organizuojami įvadiniai mokymai, kurių metu jie supažindinami su LAB leidžiamų knygų garsinimo specifika, LAB garso įrašų studijų naudojimosi tvarka bei apmokomi dirbti „Adobe Audition“. Vidutiniška įvadinių mokymų trukmė 2 val., priklausomai nuo poreikio, šie mokymai savanoriams organizuojami individualiai arba grupėmis. Kaip jau minėta, iki šiol bibliotekoje nebuvo atlikti tyrimai, skirti savanoriškos veiklos LAB organizavimo vertinimui – nebuvo gilintasi į tai, ką savanoriai mano apie įvadinių mokymų kokybę, nėra žinoma, ar

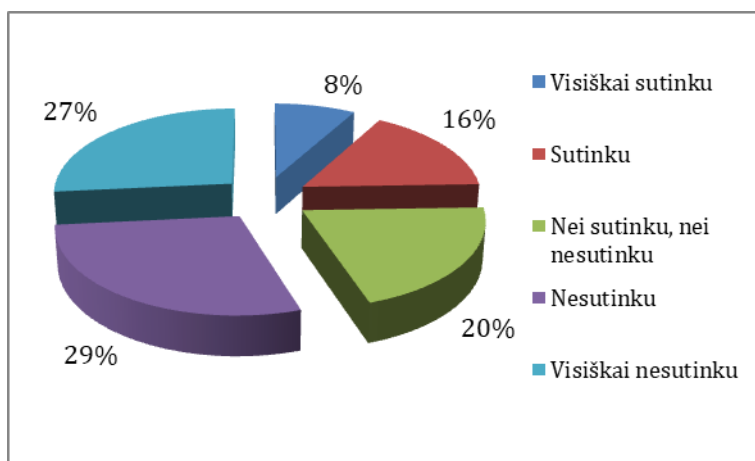
savanimams pakanka leidinyje „Savanių atmintinė“ pateiktos informacinės-metodinės medžiagos, kokių pastabų ar pageidavimų turi savanoriai dėl savanoriškos veiklos LAB tobulinimo.

Apklausoje rezultatai parodė, kad didžiajai daliai (78 proc.) respondentų **įvadinių mokymų metu gautos informacijos pakanka**, kad juos išklausi galima būtų pradėti garsinti leidinius savarankiškai (48 proc. tyrimo dalyvių pasirinko atsakymo variantą „visiškai sutinku“, 30 proc. – „sutinku“) (7 pav.).

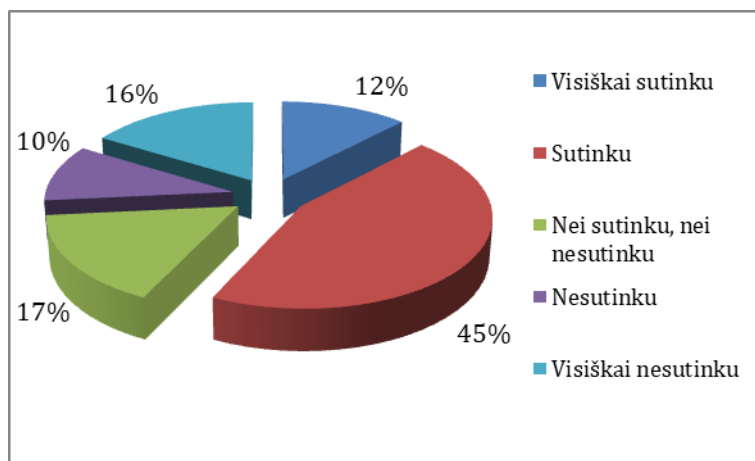
7 pav. 1.1 klausimo „Įvadinių mokymų metu gaunu pakankamai įvadinės informacijos, kad galėčiau pradėti garsinti savarankiškai“ vertinimas (N=50)

Tyrimas atskleidė, kad **įvadinių mokymų trukmė** daugiau nei pusės (56 proc.) respondentų nuomone yra **tinkama** (56 proc.). Maždaug kas ketvirto (24 proc.) respondento teigimu, šių mokymų trukmė galėtų būti ilgesnė (16 proc. apklausoje dalyvių, manančių, kad įvadinių mokymų trukmė per trumpa, pasirinko atsakymo variantą „sutinku“, 8 proc. – „visiškai sutinku“) (8 pav.).

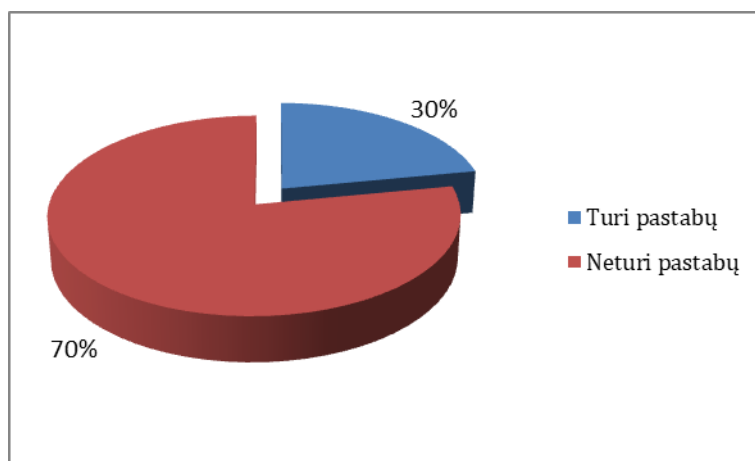
8 pav. 1.2 klausimo „Įvadinių mokymų trukmė per trumpa“ vertinimas (N=49)

Po įvadinių mokymų savarankiškai **pradėjus dirbti garso įrašų studijoje pakartotinių konsultacijų pageidautų** 57 proc. savanių, iš jų 45 proc., atsakiusieji į klausimą, pasirinko atsakymo variantą „sutinku“ (9 pav.).

9 pav. 1.3 klausimo „Pradėjus dirbti garso įrašų studijoje man prireikia pakartotinos konsultacijos“ vertinimas (N=49)

Įvadiniai mokymai **nepilnai atitiko** 30 proc. apklausos dalyvių **poreikius/lūkesčius** (10 pav.).

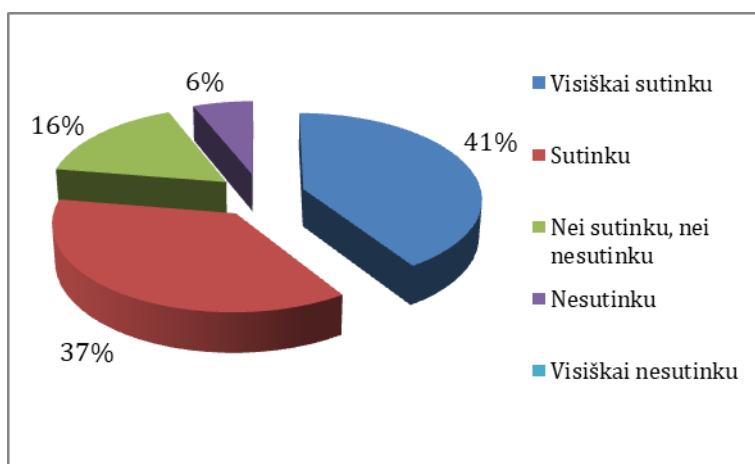
10 pav. Įvadinių mokymų atitikimas respondentų poreikiams/lūkesčiams (N=50)

Respondentų, turėjusių pastabų/pasiūlymų dėl įvadinių mokymų, komentarai:

„Bent 10-20 min. pagalbos pradėdant įgarsinimo darbus“;
 „Galbūt, mokymo metu būtų galima daugiau dėmesio (ir laiko) skirti praktinės veiklos detaliems aspektams“;
 „Liko gal keletas techninių klausimų, kuriuos vėliau savarankiškai išsiaiškinau garsinimo metu“;
 „Galbūt naudinga būtų įtraukti į mokymus dažniausiai pasitaikančias klaidas dirbant su įranga, dažniausiai kylančius klausimus aptarti“;
 „Norėtusi daugiau pačiai praktiškai viską padaryt, pvz., balso tembro nustatymas, dokumentų suradimas, išsaugojimas kitose studijose nei garsini ir pan. Gal nereikėtų tiek daug teorijos, o iš karto praktiniai dalykai“;
 „Manau būtų gerai pakartotinis konsultanto įsitraukimas įrašinėjant pirmąją knygą. Kad peržvelgtų pirmųjų kartų rezultatus ir pirmieji įrašai iš karto būtų geri ir sklandūs. Kol kas, kol neįrašai ir neatiduodi pirmosios knygos, nesi tikras, ar tikrai gerai darai“;
 „Atgalinio ryšio, t.y. įrašyto teksto įvertinimo, galimybės taisyti klaidas ir taip tobulėti. Konsultacijų su profesionaliaisiais garsintojais“;
 „Man pritrūko su sistema pažįstančiu asmeniu individualaus pasibandymo“;
 „Pernelyg daug informacijos per trumpą laiką. Buvo sunku įsidėmėti techninius dalykus“;
 „Įvadinių mokymų metu norėjosi ne tik išgirsti teorinius aspektus apie įgarsinimą, bet ir praktiškai pamėginti tai daryt“;
 „Praktinio įgarsinimo programos išbandymo“.

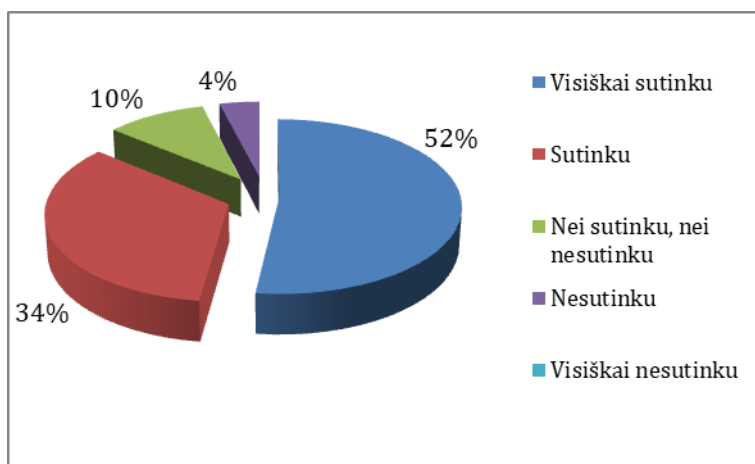
Leidinio „Savanorių atmintinė“ vertinimas. Informacinis-metodinis leidinys „Garsinės knygos įrašymo atmintinė“ (arba „Savanorių atmintinė“), skirtas LAB savanoriškai garsinantiems diktoriams, buvo parengtas įgyvendinus projektą „Lietuvos aklųjų bibliotekos elektroninių paslaugų informacinė sklaida“. Leidinys supažindina savanorius, kaip tinkamai pasirengti knygos garsinimui, kaip įrašyti garsinę knygą, redaguoti garsinį įrašą ir valdyti programą Adobe Audition, kaip naudotis išankstine registracijos programa į savarankiško garsinimo studijas Vilniuje arba Kaune. Leidinyje pateikiamos praktinės kirčiavimo taisyklės, kt. naudingos nuorodos ir patarimai.

Tyrimo metu buvo siekiama išsiaiškinti savanorių nuomonę, ar leidinys „Savanorių atmintinė“ yra pakankamai informatyvus ir naudingas. Kaip matyti iš 11 pav., 78 proc. respondentų pritarė, kad **informacijos apie tai, kaip reikėtų nustatyti tinkamą garso lygį** leidinyje pateikiama **pakankamai** (41 proc. atsakiusiųjų į šį klausimą pasirinko atsakymo variantą „visiškai sutinku“ ir 37 proc. – „sutinku“).

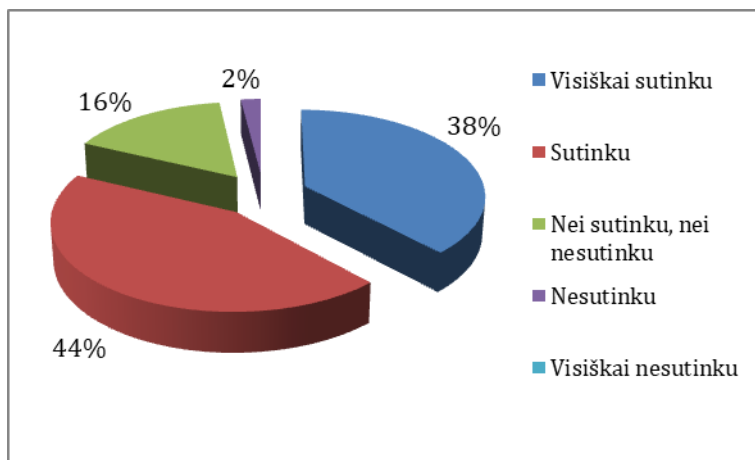
11 pav. 4.1 klausimo „Informacijos apie tai, kaip reikėtų nustatyti tinkamą garso lygį leidinyje pakanka“ vertinimas (N=49)

Apklausoje rezultatai atskleidė, kad didžiajai daliai (86 proc.) tyrime dalyvavusių savanorių **informacijos apie garsinių knygų įrašymo specifiką (pirmojo ir kt. skirsnį, bendros knygos trukmės apskaičiavimą ir kt.)** leidinyje taip pat **pakako**. Atsakydami į šį klausimą, 52 proc. respondentų pasirinko atsakymo variantą „visiškai sutinku“, 34 proc. – „sutinku“ (12 pav.).

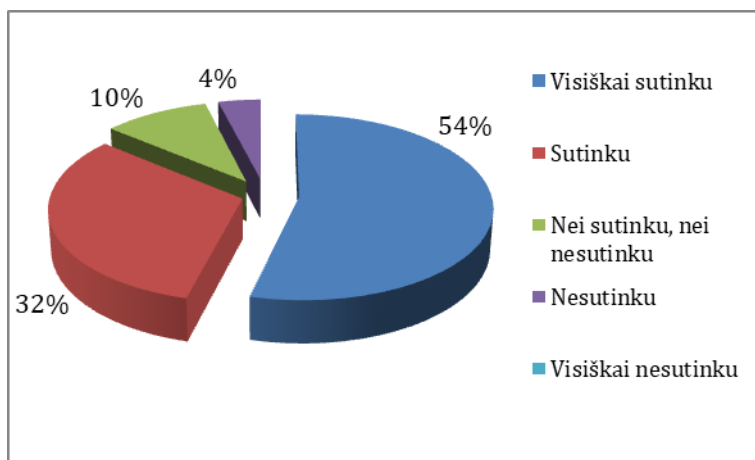
12 pav. 4.2 klausimo „Informacijos apie LAB garsinių knygų įrašymo specifiką leidinyje pakanka“ vertinimas (N=50)

Panaši dalis respondentų (82 proc.) pritarė, kad **informacijos apie garsinio įrašo redagavimą „Savanorių atmintinėje“ pakanka**, iš jų 38 proc. pasirinko atsakymo variantą „visiškai sutinku“, 44 proc. – „sutinku“ (13 pav.).

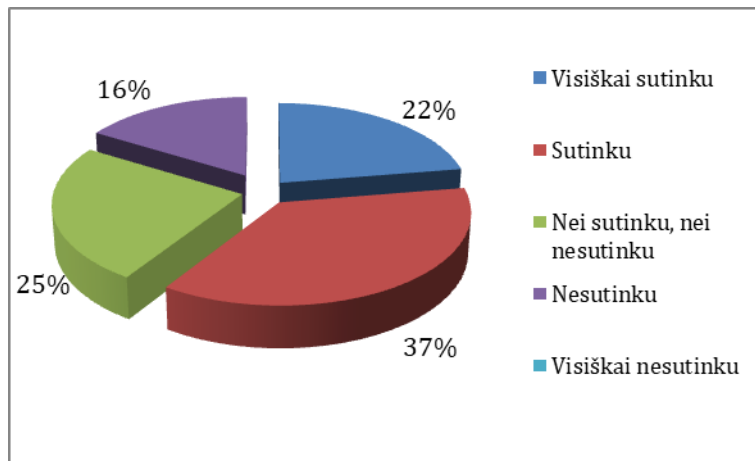
13 pav. 4.3 klausimo „Informacijos apie garsinio įrašo redagavimą leidinyje pakanka“ vertinimas (N=50)

14 pav. pateikti duomenys rodo, kad 86 proc. tyrimo dalyvių sutiko su teiginiu, kad **informacijos apie naudojimosi LAB garso įrašų studijomis tvarka leidinyje pakanka**. Atsakydami į šį klausimą, daugiau nei pusė (54 proc.) respondentų pasirinko atsakymo variantą „visiškai sutinku“, 32 proc. – „sutinku“ (14 pav.).

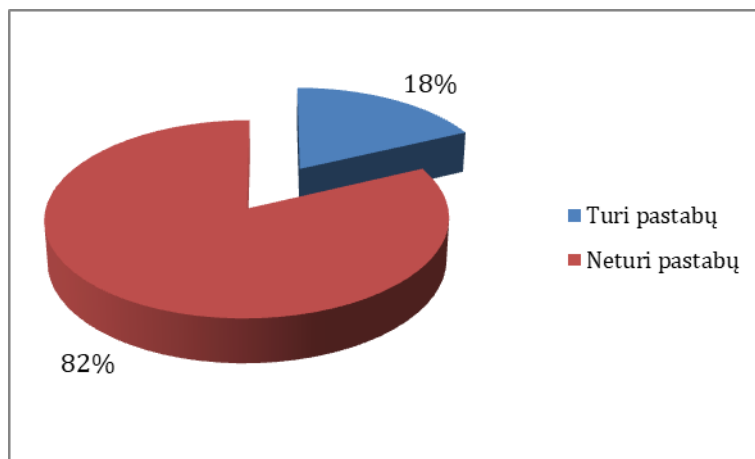
14 pav. 4.4 klausimo „Informacijos apie naudojimosi LAB garso įrašų studijomis tvarka leidinyje pakanka“ vertinimas (N=50)

Nors, daugiau nei pusė tyrime dalyvavusių savanorių (59 proc. atsakiusių į klausimą) nuomone, **praktinių kirčiavimo taisyklių leidinyje pakanka** (iš jų 22 proc. atsakė „visiškai sutinku“ ir 37 proc. – „sutinku“), apklausos rezultatai atskleidė, kad 16 proc. respondentų su šiuo teiginiu nesutiko, o kas ketvirtas tyrimo dalyvis (25 proc.) pasirinko atsakymo variantą „nei sutinku, nei nesutinku“ (15 pav.).

15 pav. 4.5 klausimo „Praktinių kirčiavimo taisyklių leidinyje pakanka“ vertinimas (N=49)

Komentarus apie tai, kokios informacijos „Savanorių atmintinėje“ pritrūko, pateikė 18 proc. į šį klausimą atsakiusių respondentų (16 pav.).

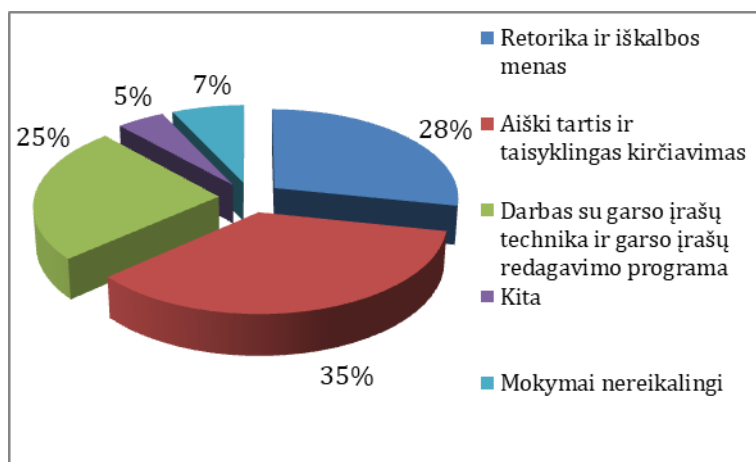
16 pav. Respondentų, atsakiusių į klausimą, kokios informacijos „Savanorių atmintinėje“ pritrūko ir galėtų būti pateikta daugiau, proc. (N=49)

Respondentai, manantys, kad leidinys „Savanorio atmintinė“ nepakankamai informatyvus, pažymėjo, informacijos kokiomis temomis jame galėtų būti pateikta daugiau:

„Įsimintino kirčiavimo pavyzdžių“;
 „Galima būtų daugiau pateikti informacijos apie tinkamo garso lygio nustatymą“;
 „Pavyzdžiui, metų įskaitymas, kaip elgtis jei nemoki anglų kalbos, kaip įgarsinti padėkas, kuriose dažniausiai minimos angliškos pavardės“;
 „Kaip yra įskaitomi internetiniai / skaitmeniniai terminai, pvz., „/“, „https://“ ir t.t.“;
 „Nepakanka laiko paskaičiavimo informacijos“;
 „Garso lygio nustatymas skiriasi dirbant skirtingose studijose. Kartais ateini į situaciją, kurios atmintinėje negali būti aprašyta. Stringa aparatūra, pavyzdžiui“;
 „Apie kirčiavimą“ (2 respondentai);
 „Trūko detalesnės informacijos apie tinkamą garso lygio nustatymą. Būtų visai gerai įkelti nuotrauką, kaip turi atrodyti tinkamai nustatyta technika (tiksliau, tie mygtukai, kuriuos reikia nustatyti savarankiškai; suprantu, kad kiekvienam įgarsinančiajam tai individualu, bet vis tiek tokia vizuali medžiaga nepakenktų). Be to, iki galo liko neaišku, kaip arti turime laikyti veidą prie mikrofono skaitymo metu, kaip patogiai pasidėti knyga, kad išlaikytume teisingą laikyseną ir skaitydami būtume reikalingu atstumu nuo mikrofono“.

Tyrimo metu domėtasi, **kokie mokymai savanoriaujant LAB garso įrašų studijose respondentams būtų reikalingi**. 17 pav. pateikti duomenys rodo, kad aktualiausi savanoriams būtų

aiškios tarties ir taisyklingo kirčiavimo mokymai (pažymėjo 35 proc. atsakiusių į šį klausimą). Retorikos ir iškalbos meno temomis mokymų norėtų 28 proc. respondentų. Kas ketvirtas tyrimo dalyvis (25 proc.) pageidavo darbo su garso įrašų technika ir garso įrašų redagavimo programos mokymų.

17 pav. LAB savanoriams aktualūs mokymai LAB (N=49)

Savanoriško garsinimo įrašų studijų LAB Vilniuje ir Kaune infrastruktūros vertinimas. Šiuo tyrimu buvo siekiama išsiaiškinti, kaip respondentai vertina LAB garso įrašų studijų, įrengtų Vilniuje ir Kaune, infrastruktūrą – patalpas, darbo aplinką ir techninę įrangą (kompiuterius, knygų įgarsinimui ir garso įrašų redagavimui skirtą įrangą). Tyrimo metu taip pat buvo atlikta informacijos apie 2018 m. LAB Vilniaus ir Kauno garso įrašų studijų užimtumą (kiek valandų per metus jomis naudojosi savanoriai) ir šių patalpų išlaikymo kaštų analizė.

Vilniuje (Naugarduko g. 91) yra įrengtos penkios garso įrašų studijos, iš kurių **trys skirtos savarankiškam (individualiam) leidinių garsinimui**. Šiose trijose studijose dirba ne tik savanoriai, bet ir profesionalūs LAB diktoriai. Kitos dvi studijos skirtos profesionaliems diktoriaus, dirbantiems kartu su garso operatoriais. Bendras penkių garso įrašų studijų ir šalia jų esančių kitų patalpų plotas (įgarsinimo produktų koordinatoriaus darbo kabinetas, poilsio patalpa, koridorius ir kt. bendro naudojimosi patalpos) sudaro 232,63 kv.m., jų išlaikymas 2018 m. LAB kainavo 11 288,25 Eur (1 kv.m. išlaikymo kaina sudarė 48,52 Eur). Savarankiškam darbui skirtų **trijų garso įrašų studijų plotas yra 20,69 kv.m., jų išlaikymas 2018 m. LAB kainavo 1 003,87 Eur.**

Trys savarankiško garsinimo įrašų studijos Vilniuje veikia kiekvieną savaitės dieną nuo 7:00 iki 23:00 arba 18 val. per parą. Išanalizavus informaciją, pateiktą išankstinės registracijos internetu į savarankiškas garsinimo studijas Vilniuje (registracijos kalendorių), nustatyta, kad **2018 m. trijose Vilniaus garso įrašų studijose LAB buvo dirbta 8 724,5 val.** (1 lentelė). Daugiausia buvo naudojama II-oji studija: per metus 3 187 val., dažniausiai šioje studijoje buvo dirbama sausio – liepos mėnesiais. I-oje garso įrašų studijoje savanoriai dirbo 3 152 val., daugiausia ja buvo naudotasi rugpjūčio – gruodžio mėnesiais. Skaičiuojant bendrą trijų studijų užimtumo laiką, matyti, kad daugiausia valandų dirbta kovo mėnesį (867 val.), gruodį (843 val.) ir vasarį (796,5 val.). Skaičiuojant studijų užimtumo laiko vidurkį per dieną, nustatyta, kad **vidutiniškai per dieną darbo ir poilsio dienomis visose trijose studijose buvo dirbta po 24 val. arba kiekvienoje studijoje po 8 val.** Daugiausia trijose studijose per dieną buvo dirbta vasario mėnesį (28,5 val.), kovą (28 val.) ir gruodį (27 val.). Atkreiptinas dėmesys, kad 1 lentelėje pateiktas trijų studijų užimtumo laikas,

kuriuo metu vyko ir įvadiniai mokymai arba pakartotinos konsultacijos savanoriams: sausio mėnesį – 48 val., vasarį – 29 val., kovą – 2 val., balandį – 4 val., gruodį – 5,5 val. (viso – 88,5 val.).

2018 m. trijose Vilniaus garso įrašų studijose **savanoriai įgarsino 61 knygą**. Savanorių 2018 m. faktinį įgarsintų knygų įrašų laikas buvo 580,32 val. Jeigu šias knygas garsintų LAB profesionalūs diktoriai, LAB tai kainuotų 4 816,66 Eur skaičiuojant tik atlygį diktoriaus už faktinį įgarsintų knygų laiką. **Individualiai profesionalūs LAB diktoriai** minėtose trijose studijose 2018 m. įgarsino **206 knygas** (jų faktinis įrašų laikas 1 125,4 val. LAB tai kainavo 10 170,82 Eur). **Iš viso per metus I-III studijose įgarsintos 267 knygos**. Atsižvelgiant į aukščiau pateiktą informaciją, **skaičiuojant tik patalpų - I-III studijų išlaikymo kaštus**, nustatyta, kad **vienos garsinės knygos kaina sudarė 3,75 Eur**. Studijų užimtumo laikas ir per metus viso įgarsintų knygų skaičius rodo, kad **vienai knygai įgarsinti atėmus savanoriams skirtų mokymų laiką, vidutiniškai jos buvo naudojamos 32,3 val.**

1 lentelė. Vilniaus savanoriško garsinimo studijų užimtumas 2018 m.

Vilniaus garso įrašų studijos	I studija	II studija	III studija	Viso	Val. skaičius per dieną visose studijose (vidurkis)
Sausis	243,5 val.	263,5 val.	192 val.	699 val.	22,5 val.
Vasaris	287,5 val.	293,5 val.	215,5 val.	796,5 val.	28,5 val.
Kovas	316 val.	333 val.	218 val.	867 val.	28 val.
Balandis	260 val.	294 val.	239 val.	793 val.	26 val.
Gegužė	234,5 val.	274,5 val.	162 val.	671 val.	21,5 val.
Birželis	237,5 val.	267,5 val.	237,5 val.	742,5 val.	25 val.
Liepa	249 val.	251 val.	165 val.	665 val.	21,5 val.
Rugpjūtis	211 val.	202,5 val.	134,5 val.	548 val.	17,5 val.
Rugsėjis	238,5 val.	223,5 val.	230 val.	692 val.	23 val.
Spalis	298,5 val.	270 val.	148,5 val.	717 val.	23 val.
Lapkritis	261,5 val.	255,5 val.	173,5 val.	690,5 val.	23 val.
Gruodis	314,5 val.	258,5 val.	270 val.	843 val.	27 val.
Iš viso	3 152 val.	3 187 val.	2 385,5 val.	8 724,5 val.	24 val.

2017 m. įgyvendinus Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos ir Lietuvos kultūros tarybos iš dalies finansuojamą projektą „AUDIOVIZIJA: savanorystės programos plėtra ir garsinio vaizdavimo paslaugos Lietuvos aklųjų bibliotekoje“ buvo įrengtos dvi garso įrašų studijos **LAB Kauno padalinyje (Savanorių pr. 204A)**. Savarankiško garsinimo studijoms skirtų patalpų **plotas sudaro 20,82 kv.m, jų išlaikymas 2018 m. LAB kainavo 318,55 Eur** (1 kv.m. išlaikymo kaina buvo 15,3 Eur).

LAB savarankiško garsinimo įrašų studijos Kaune veikia kiekvieną savaitės dieną visą parą (24 val.). Išanalizavus informaciją, pateiktą išankstinės registracijos internetu į savarankiškas garsinimo studijas Kaune (registracijos kalendorių), nustatyta, kad 2018 m. Kauno garso įrašų studijose LAB savanoriai dirbo 1 016 val. Atkreiptinas dėmesys, kad skaičiuojant Kauno studijų užimtumą **yra paklaida**, nes dėl techninių sutrikimų rezervacijos programoje **nebuvo fiksuojamas studijų užimtumas vasario – kovo mėnesiais**, todėl atlikta tik 10 mėnesių studijų užimtumo analizė. Daugiausia buvo naudojama II-oji studija: per metus 621,5 val., daugiausia šioje studijoje buvo dirbama spalio (115,5 val.), gruodžio (81 val.) ir rugsėjo (77 val.) mėnesiais. I-oje garso įrašų studijoje savanoriai dirbo 394,5 val., daugiausia ja buvo naudotasi spalio – gruodžio mėnesiais. Skaičiuojant bendrą Kauno studijų užimtumo laiką, matyti, kad daugiausia valandų savanoriai dirbo spalio mėnesį (209 val.), lapkritį (132 val.) ir gruodį (129,5 val.). Skaičiuojant studijų užimtumo laiko vidurkį per dieną, nustatyta, kad vidutiniškai **per dieną darbo ir poilsio dienomis Kauno studijose per 10 mėnesių buvo dirbta po 3,31 val. arba po 1,65 val. kiekvienoje studijoje**.

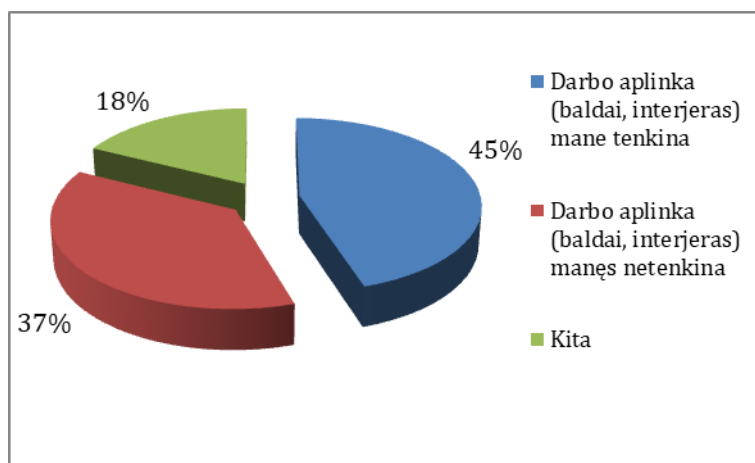
Daugiausia abejose studijose savanoriai per dieną dirbo spalio mėnesį (6,74 val.) (2 lentelė). Savanorių mokymams skirtas laikas 2 lentelėje nebuvo skaičiuojamas.

2018 m. Kauno garso įrašų studijose buvo įgarsinta 20 knygų. Atsižvelgiant į aukščiau pateiktą informaciją, nustatyta, kad apytiksliai **vienos garsinės knygos kaina (skaičiuojant tik patalpų - I-II studijų išlaikymo kaštus) sudarė 15,92 Eur.** Studijų užimtumo laikas ir per metus viso įgarsintų knygų skaičius rodo, kad **vienai knygai įgarsinti vidutiniškai jos buvo naudojamos 51 val.**

2 lentelė. Kauno savanoriško garsinimo studijų užimtumas 2018 m.

Kauno garso įrašų studijos	I studija	II studija	Viso	Val. skaičius per dieną visose studijose (vidurkis)
Sausis	7,5 val.		7,5 val.	0,24 val.
Vasaris				
Kovas				
Balandis	23,5 val.	55 val.	78,5 val.	2,61 val.
Gegužė	27 val.	53,5 val.	80,5 val.	2,59 val.
Birželis	27,5 val.	59,5 val.	87 val.	2,9 val.
Liepa	29,5 val.	55 val.	84,5 val.	2,72 val.
Rugpjūtis	45 val.	55,5 val.	100,5 val.	3,24 val.
Rugsėjis	30 val.	77 val.	107 val.	3,56 val.
Spalis	93,5 val.	115,5 val.	209 val.	6,74 val.
Lapkritis	62,5 val.	69,5 val.	132 val.	4,4 val.
Gruodis	48,5 val.	81 val.	129,5 val.	4,17 val.
Iš viso	394,5 val.	621,5 val.	1 016 val.	3,31 val.

Apklausoje rezultatai parodė, kad vertinant **garso įrašų studijų darbo aplinką** 45 proc. savanorių pastabų neturėjo, tačiau 37 proc. tyrimo dalyvių darbo aplinka (baldai, interjeras) netenkina (18 pav.).

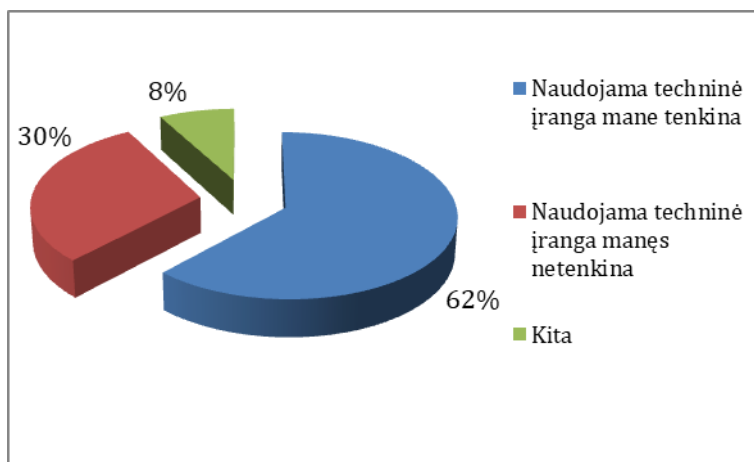
18 pav. LAB garso įrašų studijų aplinkos vertinimas (N=50)

Respondentų pastabos dėl garso įrašų studijų darbo aplinkos:

„Kėdė galėtų būti patogesnė, juk sėdima ištisas valandas“;
 „Netenkina, kai tenka iš naujo įgarsinti dideles teksto atkarpas tik todėl, kad gretimame kabinete darbuotoja garsiai kalba su lankytojais ar telefonu, ar kelia kitokį triukšmą“;
 „Manau, kad darbo aplinką (baldus, interjerą) būtų gerai bent kiek (pagal galimybes) atnaujinti (bent pakeisti kėdes; idealu būtų sutvarkyti grindis)“;
 „Darbo aplinka galėtų būti šiuolaikiškesnė, bent jau kėdės nesulūžę. Norėtusi geresnio patalpos apšvietimo, ar lempos ant stalo“;

„Norėtųsi baldų atnaujinimo“;
 „Darbo aplinką reikėtų atnaujinti įrengiant ventiliacijos sistemą (vasarą labai karšta, žiemą kartais šalta), reikėtų kabyklos viršutiniams rūbams pasidėti (III studijoje)“;
 „Norėtųsi patogesnių kėdžių“;
 „Baldai ir interjeras smarkiai nusidėvėję (ant sofos studijų bendrojoje patalpoje sunkoka sėdėti, nes ji įdubusi arba išlūžusi), bet garsinti knygas aplinka man netrukdo. Žiemą studijose būna vėsu“;
 „Labai sena technika ir baldai, bet įmanoma dirbti. Žiemą šalta, bet yra šildytuvas - tas labai gerai“;
 „Aplinka kukli, skurdoka, bet kai dirbi, nekreipi dėmesio“;
 „Šalta arba karšta, girdisi šalia esanti studija, nešvarūs kavos puodeliai, nėra geriamo vandens, tualete - tualetinio popieriaus“;
 „Kartis nuo karto sugirgždantys baldai - kėdės, stalviršiai ir t.t. trukdo nuoseklų darbą. Nėra pakankamo patalpų vėdinimo, tvanku. Vasaromis ypač karšta, temperatūra užkyla iki daugiau nei 30 laipsnių. Žiemomis vėsoka. Šildymo prietaisai skleidžia šalutinius garsus, kurie trikdo garsinimo procesą“;
 „Sanitarinio mazgo nebuvimas tame pačiame pastate labai apsunkina darbą. Iš studijoje esamų 3 lempų, visada veikia tik 2 (abejose studijose), jei dar viena iš dviejų perdega, skaityti tamsu. Kartais jų pakeitimas užtrunka“ (Pastaba. Kauno garso įrašų studijos);
 „Didesnis stalas būtų patogiau, nes mažoka vietos“;
 „Sausas oras ir šalta (bent jau būdavo anksčiau)“;
 „Norisi modernesnės“;
 „Dažniausiai garsinu po bibliotekos darbo valandų, todėl man labai trūksta lengvai prieinamo WC ir kriauklės“ (Pastaba. Kauno garso įrašų studijos).

Iš 19 pav. pateiktų duomenų galima pastebėti, kad **garso įrašų studijose naudojama techninę įrangą** tyrimo dalyviai įvertino geriau, nei studijų darbo aplinką. Didesnė dalis respondentų (62 proc.) nurodė, kad techninė įranga darbui yra tinkama. Naudojama techninė įranga netenkina 30 proc. savanorių.

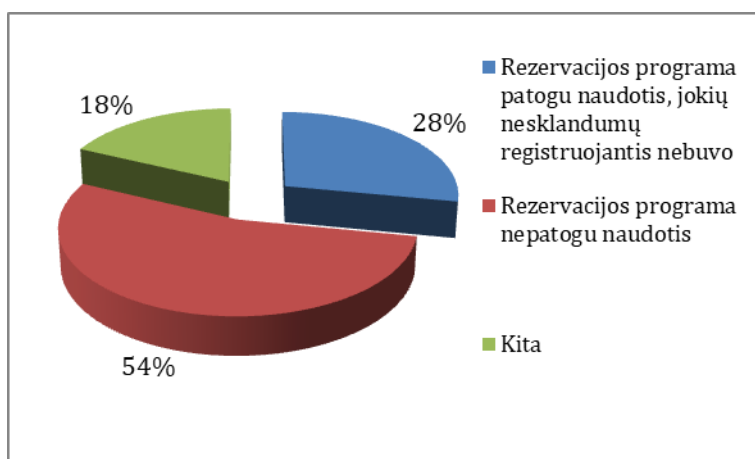
19 pav. LAB garso įrašų studijose naudojamos techninės įrangos vertinimas (N=50)

Respondentų pastabos dėl garso įrašų studijose naudojamos techninės įrangos:

„Sena“;
 „Nežinau kokio aukšto technologinio lygio gali būti įgarsinimo įranga, gal norėtųsi, kad įrašant parinktų balsui tinkamą garso lygį. Kompiuterinė įranga taip pat galėtų būti atnaujinta“;
 „Kartą buvo problemų su programos atidarymu“;
 „Elektros instaliacija netvarkinga“;
 „Įranga mane lyg ir tenkintų, tačiau kol kas nepripratau prie mikrofono lygio reguliavimosi ir savo sėdėjimo vietos, kad įrašas būtų atliktas pagal reikalavimus (t.y. neįgudau to nusistatyti)“;
 „Garsinimo laikotarpiu buvo ne vienas gedimas, nepavyko išsaugoti jau įgarsintos dalies“.

Apklaustos rezultatai parodė, kad daugiau nei pusė (54 proc.) LAB savanorių **naudodamiesi išankstinės rezervacijos internetu programa** registruojantis darbui garso įrašų studijose **patyrė**

nepatogumų. 28 proc. apklaustųjų pažymėjo, kad nesklandumų, naudojantis šia programa, nebuvo (20 pav.).

20 pav. Rezervacijos internetu į garso įrašų studijas programos vertinimas (N=50)

Respondentų komentarai dėl rezervacijos internetu programos:

„Negarsinu jau metai, bet ta išankstinės rezervacijos internetu programa - tai visišką nesupratimą ir savanorio laiko gaišinimą“;

„Sunku susigaudyti“;

„Užtrunka daug laiko, kol randi tinkamą ir laisvą laiką. Yra galimybė net sudubliuoti tą patį laiką“;

„Negali pats atšaukti“;

„Nėra galimybės ištrinti pasirinktą laiką, jei rezervuodamasis padarei klaidą arba nebegali atvykti rezervuotu laiku. Taip pat nepatogu, kad rezervuoti laiką reikia gerokai iš ankčiau. Sunku suprasti, kokios studijos ir kada yra užimtos. Iškart nesimato laiko iki kada yra užimta studija. Lentelė yra pakankamai paini“;

„Programa patogi, tik būtų labai gerai, kad galėtum pats atšaukti rezervaciją, nes ne visada pavyksta ateiti numatytu laiku“;

„Būtų šaunu, jei programoje būtų galimybė koreguoti laiką pasikeitus planams“;

„Labai iš anksto planuoti ne visada“;

„Reikalinga galimybė savarankiškai ištrinti ar redaguoti rezervaciją. Neturėtų leisti rezervuoti jau užimtos studijos ir laiko“;

„Naudotis patogiu, tačiau atšaukimo galimybė apsunkina procesą + sudėtinga planuoti laiką 2 savaites į priekį dėl didelio užimtumo, taip pat kartais sudėtinga matyti laisvus laikus, kai laikai rezervuoti visose 3 salėse - būtų patogiau matyti kiekvienos salės informaciją atskirai“;

„Pakankamai sudėtinga suprasti, kuris laikas užimtas ir labai blogai, kad negalima jo koreguoti – atšaukti“;

„Tokios nepatogios rezervavimo sistemos dar nesu mačiusi, rezervuoti labai sudėtinga, nes ilgai reikia tikrinti kada kas laisva, o jau atšaukimo galimybės nebuvimas, išvis bėda. Dažnai studijos laisvos, nes tikėtina, žmonės negalėjo ateiti ir negalėjo atšaukti. O tuo metu galėtų kiti dirbti“;

„Rezervuoti laiką minėta sistema patogiu, bet būtų dar patogiau turėti galimybę prireikus atšaukti“;

„Negalima redaguoti, nuolat užimti laikai, reikia ilgai laukti, kol yra tinkamas laikas arba rezervuoti už poros mėnesių, bet ir tai nesi garantuotas, kad tada galėsi arba kad neatšauksi savo rezervacijos (yra buvęs toks atvejis)“;

„Užtenka, tačiau patobulėti tikrai yra kur. Praverstų rezervacijos atšaukimo funkcija. Taip pat automatinis klaidos parodymas, jei registruojantis tavo laikas kertasi su kitu asmeniu“;

„Negali redaguoti įrašo“;

„Negalima panaikinti rezervacijos, labai sunku rasti garsinimo laiką (realybėje studijos dažnai būna tuščios, arba garsintojai smarkiai vėluoja, nevykdomi rezervacijos programos ir faktinio studijų užimtumo kontrolė)“;

„Nenumatyta galimybė pačiam atšaukti užsirašymo laiką“;

„Norisi, kad būtų paprasta ir greita“;

„Programa naudotis patogiu, tačiau yra tekę, kad mano ar kito asmens rezervacijos panašiu ar tuo pat metu nematyti, nors ji ir atlikta LAB kalendoriuje“;

„Buvo keletas nesklandumų, tačiau per keletą dienų jie buvo pašalinti“;

„Rezervavusi studijų laiką kartais jo nematydavau bendroje rezervacijų lentelėje, nuolat lieka neaiškumas, ar tikrai tas laikas matomas ir kitiems“;

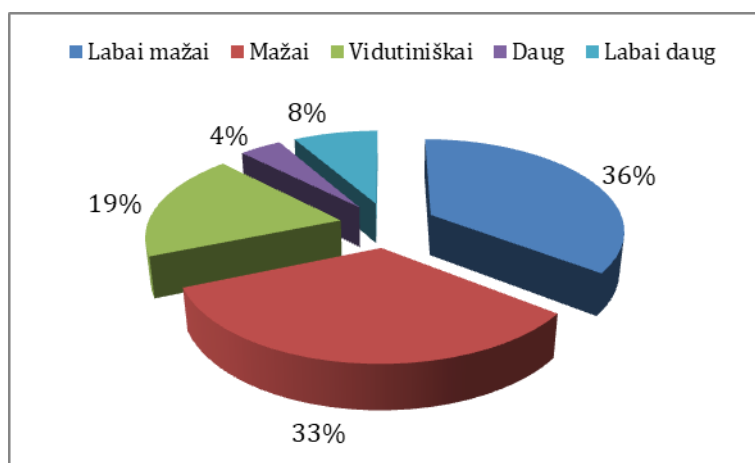
„Pats negali atšaukti“;

„Dažnai būdavo, kad įrašai dingdavo“.

Savanoriškos veiklos metu kylančių kliūčių identifikavimas

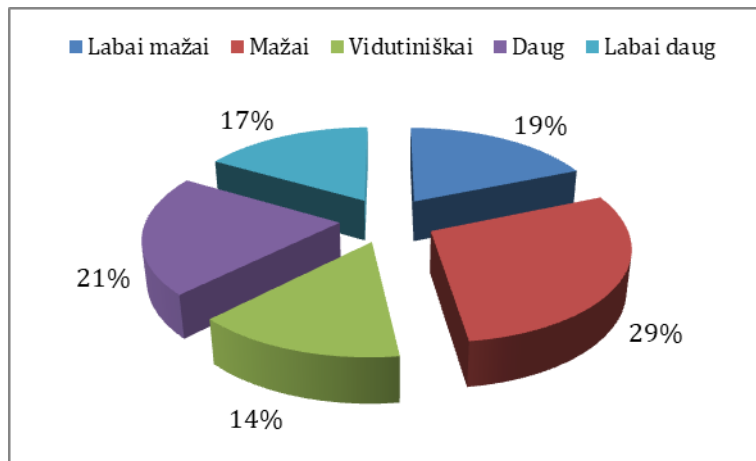
Knygos įgarsinimo trukmė. Knygos garsinimui parenkamos pagal regos ar kitą negalią turinčių asmenų pageidavimus ir užsakymus. Savanoris įsipareigoja įskaityti knygą nuo pradžios iki pabaigos per tris mėnesius nuo jos pasiėmimo dienos. Praktika rodo, kad vidutinio formato knygos faktinis įrašas trunka apie 10 valandų. Knygos įgarsinimas vyksta lygiagrečiai su garso įrašų redagavimo procesu. Teoriškai garso įrašo redagavimas vidutiniškai turėtų užimti apie trečdalį laiko nuo faktinio knygos įrašo, tačiau pasitaiko atveju, kad šis darbas reikalauja didesnių laiko sąnaudų ir visas leidinio įgarsinimo procesas užtrunka. Iškilus neaiškumams dirbant su aparatine ir programine įranga, savanorius konsultuoja savanorių darbą kuruojantis specialistas.

Leidinio įgarsinimo ir jo techninio sutvarkymo proceso vertinimas. Tyrimo metu iškelta hipotezė, jog tikėtina, kad LAB savanoriai daugiau laiko sugaišta redaguodami garso įrašą, o ne garsindami leidinį. Dalis anketos klausimų buvo skirti išsiaiškinti savanorių nuomonę apie knygos įgarsinimo ir įgarsinto teksto redagavimo procesus. Respondentų buvo prašoma įvertinti balais nuo 1 iki 5, kur 1 balas reiškia „labai mažai“, o 5 balai – „labai daug“ kliūtis, su kuriomis jie susidūrė garsindami ir techniškai tvarkydami įgarsintą leidinį. Kaip matyti iš 21 pav., **skaitydami leidinio tekstą garsinimo metu bijojo suklysti** tik 14 proc. apklaustųjų, iš jų 8 proc. „labai daug“ ir 4 proc. – „daug“. Didžioji dalis tyrimo dalyvių (69 proc.) pažymėjo, kad skaitydami tekstą baimės suklysti nepatyrė (36 proc. rinkosi atsakymo variantą „labai mažai“ arba „mažai“) (21 pav.).

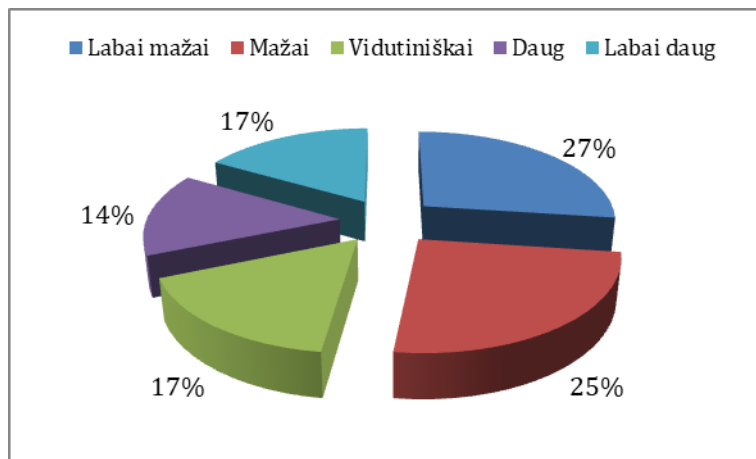
21 pav. 9.1 klausimo „Bijojau suklysti skaitydamas (-a) tekstą“ vertinimas (N=48)

Problemų dėl tinkamo kalbėjimo tempo parinkimo įgarsinant leidinį patyrė 38 proc. respondentų, iš jų 17 proc. „labai daug“ ir 21 proc. – „daug“. 48 proc. pažymėjo, kad tinkamo kalbėjimo tempo pasirinkimas jiems nebuvo didelė problema (19 proc. pažymėjo, kad „labai mažai“, 29 proc. – „mažai“) (22 pav.).

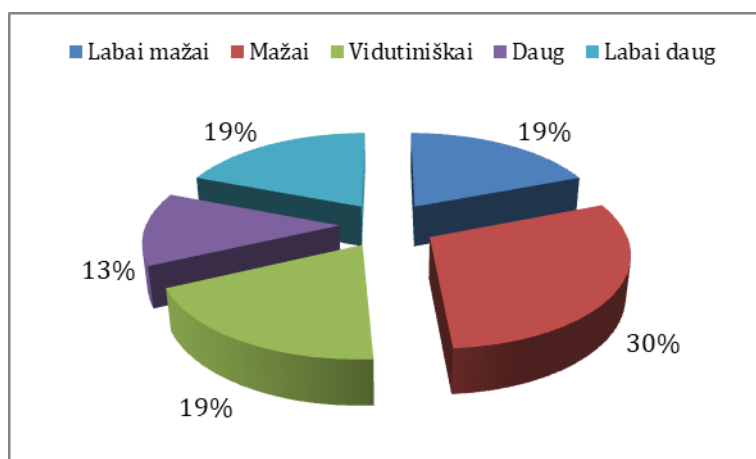
22 pav. 9.2 klausimo „Buvo sunku parinkti tinkamą kalbėjimo tempą“ vertinimas (N=48)

Sunku išlaikyti balso intonaciją garsinimo metu buvo 31 proc. respondentų (17 proc. – „labai daug“, 14 proc. – „daug“). **Sunkumų dėl balso intonacijos išlaikymo** mažai patyrė daugiau nei pusė (52 proc.) savanorių, iš jų 27 proc. „labai mažai“ ir 25 proc. – „mažai“ (23 pav.).

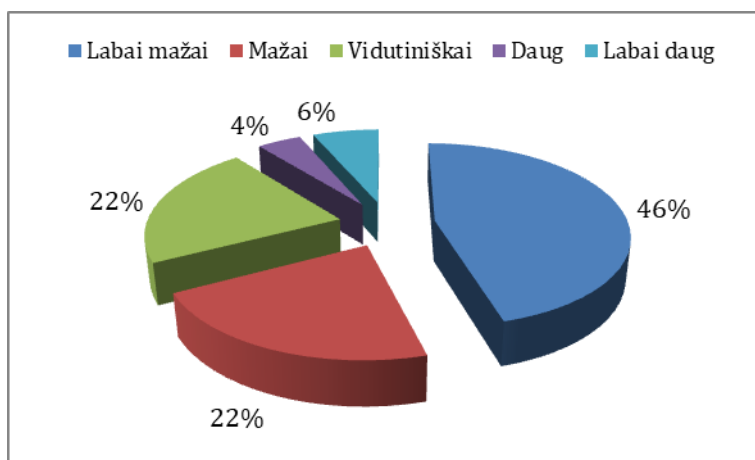
23 pav. 9.3 klausimo „Buvo sunku išlaikyti balso intonaciją“ vertinimas (N=48)

Taisyklingai kvėpuoti įgarsinant leidinį buvo sunku 32 proc. respondentų (19 proc. pasirinko atsakymo variantą „labai daug“, 13 proc. – „daug“), nesunku – beveik pusei apklaustųjų (49 proc., iš jų 19 proc. nurodė, kad „labai mažai“ ir 30 proc. – „mažai“) (24 pav.).

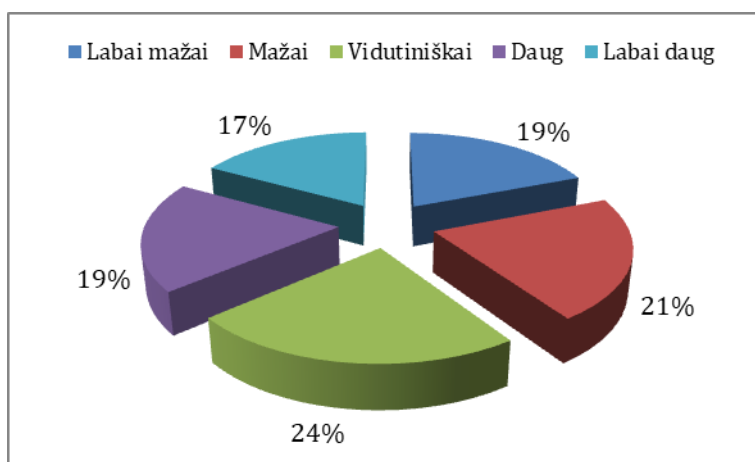
24 pav. 9.4 klausimo „Buvo sunku taisyklingai kvėpuoti“ vertinimas (N=47)

Dirbti „Adobe Audition“ programa buvo sunku tik 10 proc. savanorių, iš jų 6 proc. pasirinko atsakymo variantą „labai daug“ ir 4 proc. – „daug“. Didžiąją dalį tyrimo dalyvių (68 proc.) dirbti minėta programa nebuvo sunku (46 proc. pažymėjo, kad „labai mažai“ ir 22 proc. – „mažai“) (25 pav.).

25 pav. 9.5 klausimo „Buvo sunku dirbti su „Adobe Audition“ programa“ vertinimas (N=46)

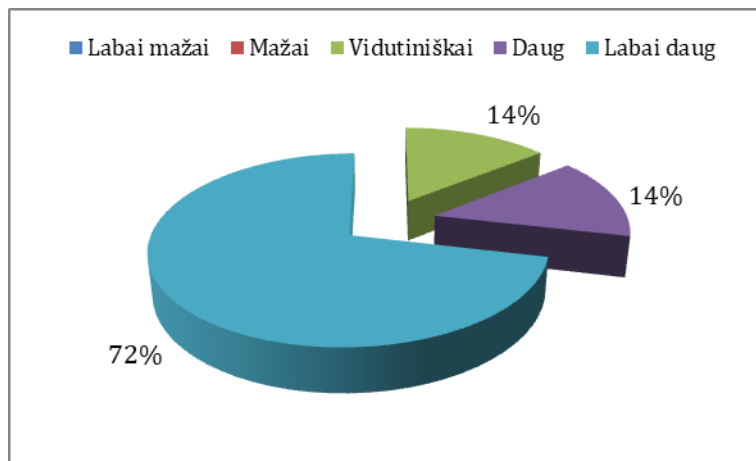
Skaitant tekstą klausimų dėl taisyklingo žodžių kirčiavimo kilo 36 proc. tyrimo dalyvių, iš jų „labai daug“ 17 proc. ir „daug“ – 19 proc. Mažai klausimų turėjo 40 proc. savanorių, iš jų 19 proc. „labai mažai“ ir 21 proc. „mažai“ (26 pav.).

26 pav. 9.6 klausimo „Skaitant tekstą kilo klausimų dėl taisyklingo žodžių kirčiavimo“ vertinimas (N=47)

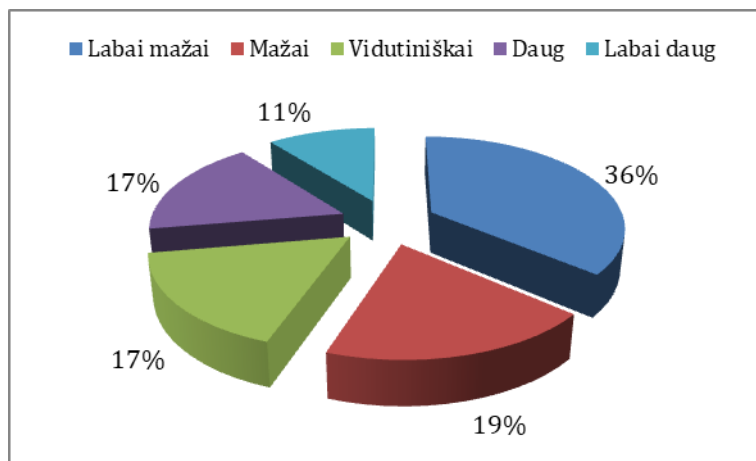
Atsakiusieji į klausimą „Kitos problemos“, pakomentavo, su kokiomis dar problemomis jie susidūrė garsindami leidinio tekstą (27 pav.):

„Sunkus nevedintas oras studijoje veikia blogiausiai – troškina gerklę, sausina akis“;
 „Galbūt norėtusi, jog nors kartą kažkas patikrintų, ar teisingai suredaguota, ar gerai skaitoma, kad duotų pastabų, kur pasitaisyti, nes iki pat galo liko neaišku, ar viskas atlikta gerai“;
 „Kartais būnant 1 ar 2 studijose, girdisi šalia studijoje įrašinėjančio asmens balsas“;
 „Buvo sunku nustatyti, ką laikyti triukšmu ir perrašyti (pvz., koks nors kalbos padargų veiklos sukeltas nedidelis garsas)“;
 „Buvo sunku naujo įrašymo metu grįžti prie tos pačios intonacijos ir vėl tinkamai nusistatyti garsą“.

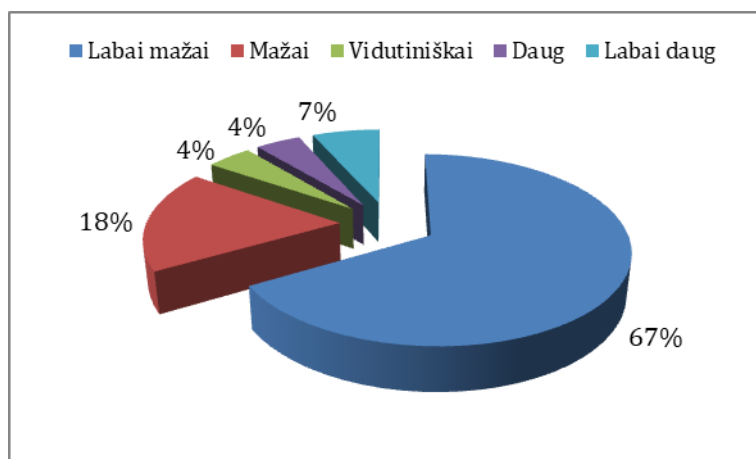
27 pav. 9.7 klausimo „Kitos problemos“ vertinimas (N=7)

Tyrimo dalyvių buvo prašoma įvertinti, **kuriam darbui savanoriaujant LAB jie skyrė daugiausia laiko**. Kaip matyti iš 28 pav., **įrašo garso lygio nustatymas** daugiau nei pusei savanorių (55 proc.) neužėmė daug laiko (36 proc. pažymėjo atsakymo variantą „labai mažai ir 19 proc. „mažai“). Daug laiko skyrė 28 proc., iš jų „daug“ 17 proc. ir 11 proc. „labai daug“ (28 pav.).

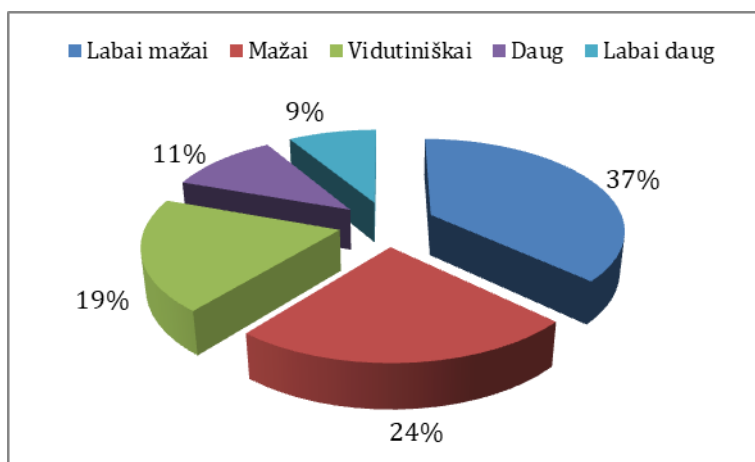
28 pav. 10.1 klausimo „Įrašo garso lygio nustatymas“ vertinimas (N=47)

Vertinant respondentų atsakymus į klausimą, kiek laiko jie skyrė **aplanko ir atskirų bylų garsinamai knygai sukurti**, nustatyta, kad didžioji dalis savanorių šiam darbui skyrė nedaug laiko (85 proc.), iš jų 67 proc. nurodė, kad „labai mažai“ (29 pav.).

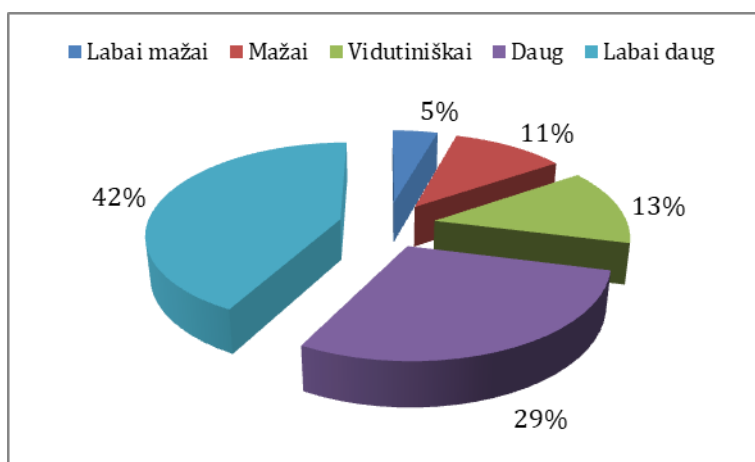
29 pav. 10.2 klausimo „Aplanko ir atskirų bylų garsinamai knygai sukūrimas“ vertinimas (N=45)

Taip pat didesnę dalis į sekantį anketos klausimą atsakiusių respondentų (61 proc.) pažymėjo, kad **knygos pirmo skirsnio įgarsinimui** jie skyrė taip pat nedaug laiko (37 proc. atsakė „labai mažai“, 24 proc. – „mažai“) (30 pav.).

30 pav. 10.3 klausimo „Pirmo skirsnio įgarsinimas“ vertinimas (N=46)

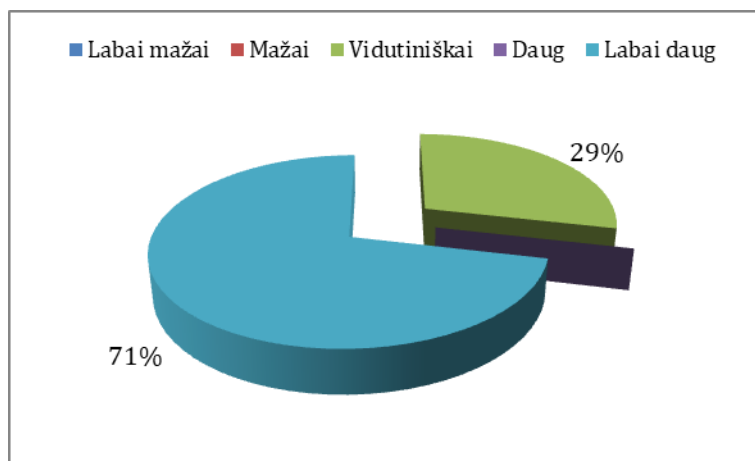
Tyrimas atskleidė, kad nemažai laiko redaguojant garsinį įrašą savanoriams **atėmė pašalinių garsų (įkvėpimų, atsidusimų ir pan.) panaikinimas**. 71 proc. respondentų, atsakiusių į šį klausimą šiam darbui skyrė daug laiko, iš jų 42 proc. „labai daug“ (31 pav.).

31 pav. 10.4 klausimo „Pašalinių garsų (įkvėpimų, atsidusimų ir pan.) panaikinimas“ vertinimas (N=45)

7 respondentai (32 pav.) pakomentavo, kokiam dar **kitam darbui** garsinant leidinius jiems teko skirti „labai daug“ arba „vidutiniškai“ laiko:

„Iš naujo įgarsinti dideles teksto atkarpas tik todėl, kad gretimame kabinete darbuotoja garsiai kalba su lankytojais ar telefonu ar kelia kitokį pašalinį triukšmą, girdimą įrašė“;
 „Padarytų klaidų taisymui - ištrynimui ir vėl įrašymui“;
 „Pats skaitymas“;
 „Klaidų taisymas“;
 „Intonacijai ir garso lygiui prijungiant tekstą. Loginiams atsikvėpimams ir pauzėms“;
 „Fragmentų perrašinėjimas dėl garso lygio, neraiškumo arba neteisingai sukirčiuoto žodžio“;
 „Netaisyklingų frazių perrašymas (įgarsinimas)“.

32 pav. 10.5 klausimo „Kita“ vertinimas (N=7)

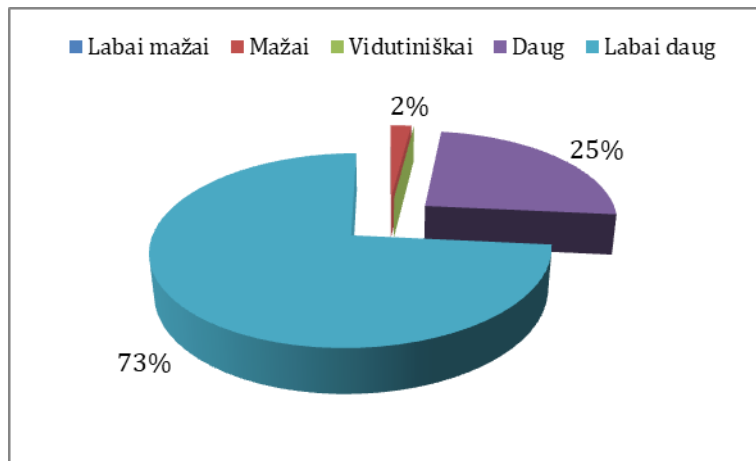
2 lentelė. Leidinio įgarsinimo ir jo techninio sutvarkymo proceso vertinimas, proc.

	Labai mažai	Mažai	Vidutiniškai	Daug	Labai daug
Bijojau suklysti skaitydamas (-a) tekstą (N=48)	36	33	19	4	8
Buvo sunku parinkti tinkamą kalbėjimo tempą (N=48)	19	29	14	21	17
Buvo sunku išlaikyti balso intonaciją (N=48)	27	25	17	14	17
Buvo sunku taisyklingai kvėpuoti (N=47)	19	30	19	13	19
Buvo sunku dirbti „Adobe Audition“ programa (N=46)	46	22	22	4	6
Skaitant tekstą kilo klausimų dėl taisyklingo žodžių kirčiavimo (N=47)	19	21	24	19	17
Kita (N=7)	-	-	14	14	72
Įrašo garso lygio nustatymas (N=47)	36	19	17	17	11
Aplanko ir atskirų bylų garsinamai knygai sukūrimas (N=45)	67	18	4	4	7
Pirmo skirsnio įgarsinimas (N=46)	37	24	19	11	9
Pašalinių garsų (įkvėpimų, atsidusimų ir pan.) panaikinimas (N=45)	5	11	13	29	42
Kita (N=7)	-	-	29	-	71

Apibendrinant tyrimo metu gautus rezultatus, galima teigti, kad iškelta tyrimo **hipotezė, jog LAB savanoriai daugiau laiko sugaišta redaguodami garso įrašą, o ne įskaitydami leidinį, buvo patvirtinta iš dalies**. Iš 2 lentelėje pateiktų duomenų galime pastebėti, kad daugiausia laiko savanoriai sugaišta redaguodami garsi įrašą – **šalindami pašalinius garsus (įkvėpimus, atsidusimus ir pan.)**. Kitiems darbams redaguodami garso įrašą savanoriai skyrė sąlyginai nedaug laiko.

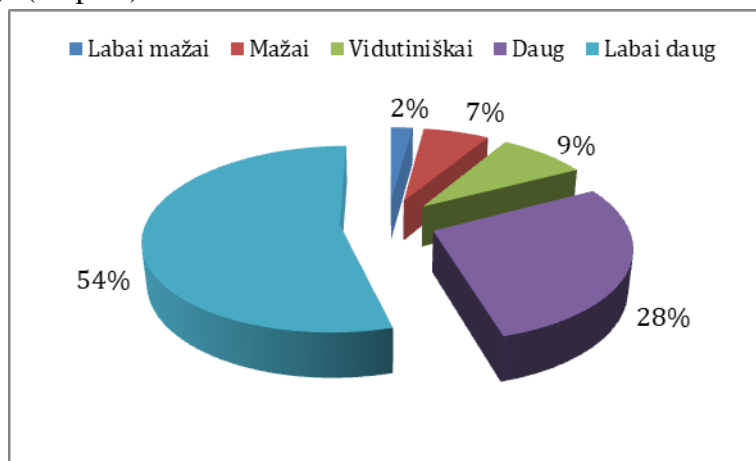
Savanoriškos veiklos LAB motyvaciniai aspektai

Tyrimo metu buvo domėtasi, **kokie motyvai paskatino respondentus savanoriauti LAB**. Iš 33 pav. pateiktų duomenų galima pastebėti, kad labiausiai savanoriai pabrėžė altruistinės pagalbos aspektą – **norą padovanoti garsinį leidinį žmogui, kuriam sunku skaityti įprastą tekstą (98 proc. atsakiusių, iš jų 73 proc. pasirinko atsakymo variantą „labai daug“)** (33 pav.).

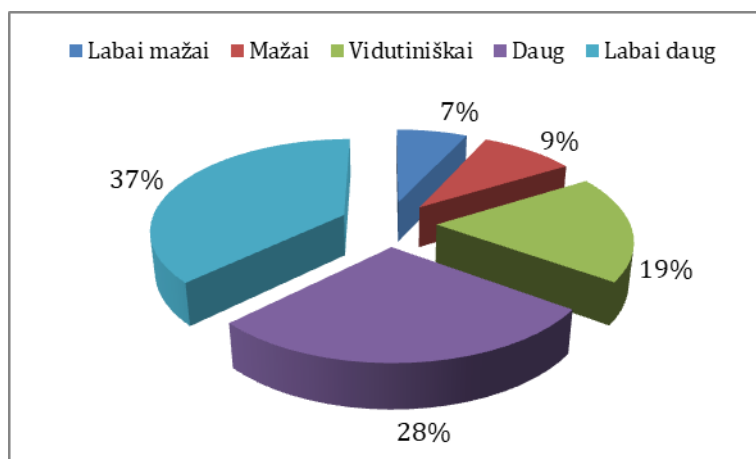
33 pav. 13.1 klausimo „Noras padovanoti garsinį leidinį žmogui, kuriam sunku skaityti įprastą tekstą“ vertinimas (N=49)

82 proc. tyrimo dalyvių pažymėjo, kad savanorystė LAB jiems yra svarbi asmeninės patirties įgijimui. Savanoriaudami LAB nemaža dalis respondentų (82 proc.) **norėjo įgyti naujos patirties arba išbandyti save naujoje veikloje**. Daugiau nei pusė (54 proc.) atsakiusių pasirinko atsakymo variantą „labai daug“ (34 pav.).

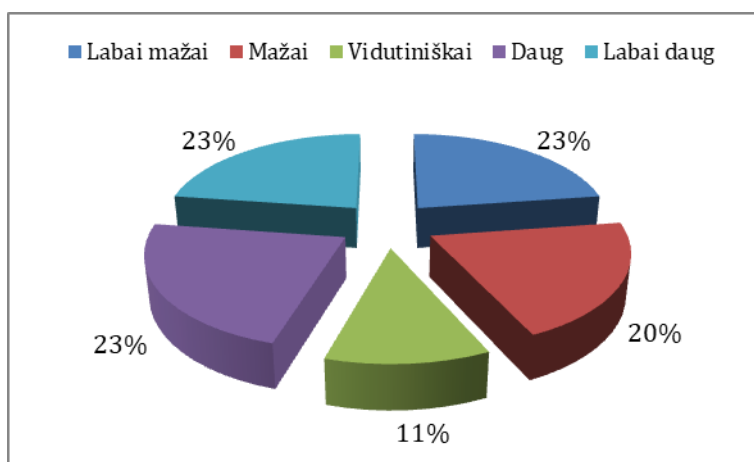
34 pav. 13.2 klausimo „Noras įgyti naujos patirties, išbandyti save naujoje veikloje“ vertinimas (N=46)

Savanoriškos veiklos LAB metu **tobulinti asmenines savybes** norėjo 65 proc. iš šio klausimą atsakiusių respondentų, iš jų atsakymo variantą „labai daug“ pasirinko 37 proc. (35 pav.).

35 pav. 13.3 klausimo „Noras tobulinti asmenines savybes“ vertinimas (N=43)

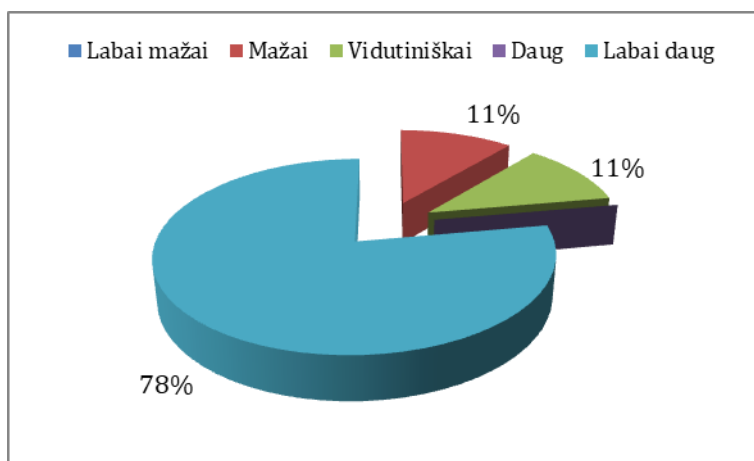
Igyti profesinių kompetencijų, padėsiančių **įgyvendinti svajonę tapti diktoriumi**, savanoriaudami LAB garso įrašų studijose norėjo 46 proc. respondentų, atsakiusių į klausimą, iš jų po 23 proc. „daug“ arba „labai daug“ (36 pav.).

36 pav. 13.4 klausimo „Noras įgyvendinti svajonę tapti diktoriumi“ vertinimas (N=43)

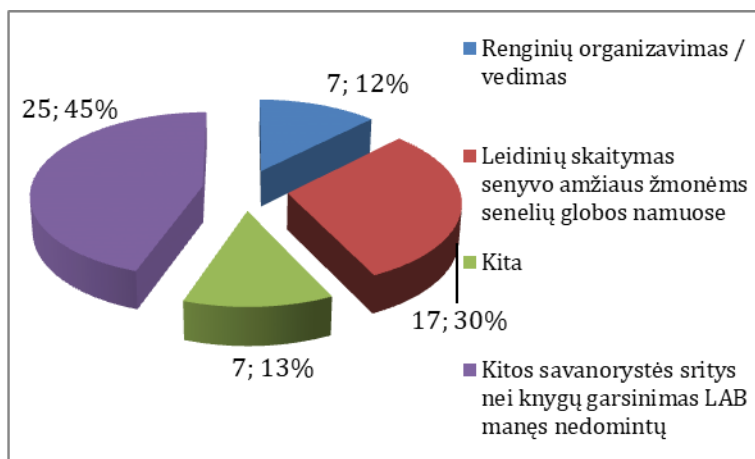
Į klausimą, kokie **kiti motyvai** paskatino respondentus savanoriauti LAB atsakė 9 tyrimo dalyviai, iš jų vertinimą „labai daug“ pasirinko 78 proc. (37 pav.). 5 atsakiusieji savo motyvus savanoriauti LAB pakomentavo:

„Noras susipažinti su nauja bendruomene, surasti bendraminčių“;
 „Man ši savanorystės forma yra tinkama, nes galiu pasirinkti šią veiklą vykdyti man tinkamu metu“;
 „Yra pažįstamų, kuriems regos sutrikimai apribojo gyvenimo kokybę; darbo aplinkoje susidūriau su Brailio raštu“;
 „Galimybė lanksčiai pasirinkti savanorystės laiką ir trukmę“;
 „Taip atlieku gerą darbą“.

37 pav. 13.5 klausimo „Kiti motyvai, paskatinę savanoriauti LAB“ vertinimas (N=9)

Tyrimo metu respondentų buvo klausiama, **kokios kitos savanorystės LAB veiklos juos domintų**. Atsakymų rezultatai į šį klausimą parodė, kad 45 proc. savanorių kitos veiklos sritys nei knygų garsinimas LAB respondentų nedomintų. Beveik kas trečias tyrimo dalyvis (30 proc.) norėtų skaityti knygas senyvo amžiaus žmonėms, gyvenantiems globos įstaigose. 12 proc. respondentų sutiktų organizuoti arba vesti LAB renginius (38 pav.).

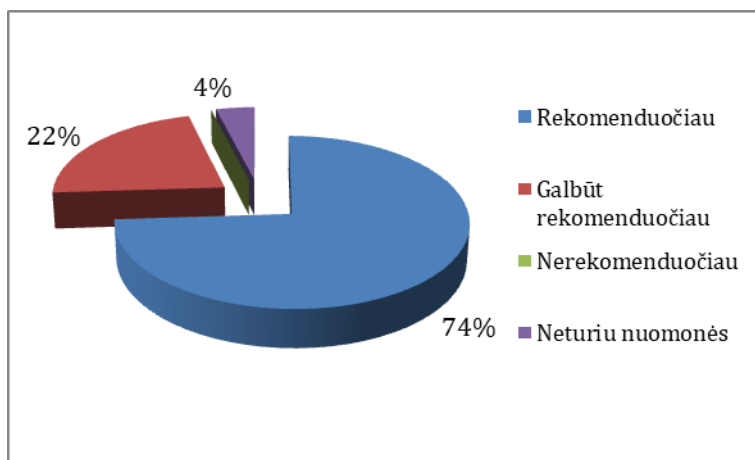

38 pav. Kitos respondentus dominančios savanorystės LAB veiklos (N=49)

Kitos, respondentus dominančios savanorystės LAB veiklos:

„Knygų skaitymas vaikams“;
 „Iš čia išvardintų pasirinkimų šiuo metu nelabai kas domina, bet mielai sužinočiau naujų atsirandančių galimybių, t.y. galbūt ateityje neapsiribotiau vien knygų skaitymu“;
 „Norėčiau dirbti garsintojo darbą“;
 „Pagal laiko galimybes domintų įvairios veiklos, jei laiku gaučiau informaciją“;
 „Žinoma, viskas priklauso nuo dažnumo ir užimtumo“.

Paklausti, ar **rekomenduotų kitiems savanorišką veiklą LAB**, 74 proc. tyrimo dalyvių atsakė teigiamai (atsakymo variantas „rekomenduočiau“) (39 pav.).

39 pav. Tikimybė, kad respondentai rekomenduos savanorišką veiklą LAB kitiems (N=50)

Respondentų pasiūlymai dėl savanoriškos veiklos LAB gerinimo

Paprašyti atsakyti į atvirą klausimą, kokių **kitų pasiūlymų, pageidavimų dėl savanoriškos veiklos LAB gerinimo turi** respondentai, į šį klausimą atsakymus pateikė 30 proc. tyrimo dalyvių:

Pageidavimai dėl knygų įgarsinimo	„Norėčiau gauti garsinti tikrus literatūros kūrinius, o nepigius skaitalus. Išsilavinimas „spaudžia“, kai tenka visokiems niekalams gaisinti savo laisvą laiką“; „<...> Knygų garsinimui pasirinkimas tikrai skurdokas, labai retai papildomas. Tai sukuria konkurenciją, t.y. matydami įdomesnę knygą, savanoriai pasiima jas į „priekį“
Savanorių darbą kuruojančio LAB	„Reikalingi profesionalūs patarimai garsinant tekstą dėl intonacijų, tempo ir pan., nes kiekvienas savanoris unikalus; o savanoriui taip pat norisi atiduoti kiek įmanoma kokybiškiau

<p>darbuotojo pagalba, komunikacija su savanoriais</p>	<p><i>įgarsintą knygą; tobula, jei iškart būtų galima dirbti su operatoriumi, savanoris įgytų daugiau naudingos praktikos. Trūksta detalesnės informacijos, kas su įrašytu kūriniu bus daroma, per kiek laiko sutvarkomas įrašas, kada galima tikėtis gauti pastabas. Kokių formatu ir kur bus platinamas įgarsinimas, kiek CD kopijų, ar įrašas bus prieinamas viešai legaliu ir net nelegaliu būdu visiems, ar galima turėti sau atminčiai įgarsintą bent vieną kopiją ir t.t.“;</i></p> <p><i>„Man trūksta grįžtamojo ryšio. Begarsinant knygą buvau susidūrusi su sunkumais: studijų gedimas, laiko rezervacija, dalies įrašo prapuolimu. Sutarėm, kad man bus pranešta, kai bus sutvarkyta vienos iš studijų, kur pradėjau garsinimą ir tada tęsiu darbą. Žinios nesulaukiau. Šiuo metu esu sustabdžiusi garsinimą dėl pasikeitusių laiko galimybių“;</i></p> <p><i>„Sudėtingas bendravimas su koordinatorė, labai mažai informacijos apie įvairius dalykus (gedimus, pasikeitimus ir pan.)“;</i></p> <p><i>„Būtų įdomu susipažinti su kitais savanoriais, pasidalinti patirtimi arba turėti bendrų renginių. Norėtusi žinoti, ar LAB lankytojams patiko mano įgarsinta knyga, ar jiems buvo patogiu klausyti, gal turėtų kokių patarimų, kaip patobulėti ateityje. Taip pat gal net būtų smagu turėti su įgarsintos knygos skaitytojais jos aptarimo renginį ir pan.“;</i></p> <p><i>„<...> nors kartą patikrinti savanorio padarytų audio įrašų kokybę“;</i></p> <p><i>„<...> sukurti atgalinį ryšį, t.y. įvertinti kaip yra įgarsinta knyga, ką mano klausytojai. Kaip galima būtų tobulėti“;</i></p> <p><i>„Būtų gerai įgarsinus knygą gauti grįžtamąjį ryšį, kas gerai, o ką reikėtų patobulinti“;</i></p> <p><i>„Atkreipti dėmesį į žmogaus ir jo įdirbio bei pozityvaus skatinimo aspektus“;</i></p> <p><i>„<...> Būtų neblogai gauti atgalinį ryšį apie įgarsintas knygas, kas gerai, kas blogai, kiek kruopščiai reikia redaguoti ir t.t. <...>“;</i></p> <p><i>„<...> Galima būtų sukurti bendrą miesto LAB savanorių grupę, kurioje būtų galima parašyti apie problemas: perdegusias lemputes, išvestą iš rikiuotės pultą. Yra buvę atvejų. kai atėjus į rezervuotą studiją dirbti dėl pultų nebuvo galima, o informacijos apie tai nebuvo“;</i></p> <p><i>„Būtinas atgalinis ryšys su savanoriais kuriojančiu asmeniu. Pasigendu atsakymų į el. laiškus. Juolab, kad įgarsinus knygą norisi sužinoti, kokias klaidas darau, gal ką reikia redaguoti, kažką keisti, o gal iš vis nebeužsiminėti šia veikla ir negaišti laiko. Todėl būtų puiku, jei ir Kauno padalinyje būtų savanorius kuriojantis darbuotojas <...>“;</i></p> <p><i>„Nors ši veikla savanoriška, norėtusi griežtesnių reikalavimų dėl terminų. Pasirašant sutartis buvo paminėta, kad yra tam tikri terminai. Tačiau pradėjus įrašinėti pastebėjau, kad galima tai daryti gerokai ilgiau, kad viskas priklausu nuo įgarsinančiojo gebėjimo planuoti savo laiką. Bent jau man būtų nepakenkę žinoti terminą ir laikytis jo, nes priešingu atveju delsčiau įgarsinti pasirinktą knygą. Ir, deja, dar iki šiol nesu jos iki galo įgarsinusi, nors praėjo jau tikrai daug laiko. Visgi planuoju vėl sugrįžti prie šio užsiėmimo“</i></p>
<p>Pastabos dėl rezervavimo programos</p>	<p><i>„Gal būtų galima sukurti savanorių Facebook grupę, kad būtų galima pasidalinti informacija apie laisvą studiją, kai iš anksto užsiregistravęs, negali tuo metu ateiti (kad nereiktų trukdyti asmenų, turinčių galimybę patikslinti registraciją)“;</i></p> <p><i>„Sutvarkyti rezervacijos sistemą“;</i></p> <p><i>„Rezervavimo sistema“;</i></p> <p><i>„<...> sutvarkyti studijų užimtumo problemą <...>“</i></p>
<p>Pastabos dėl studijų darbo aplinkos</p>	<p><i>„Žiemos metu garsinimo studijoje yra šiek tiek šalta. Taip pat norėtusi daugiau garsinimo studijų, kad nereiktų ilgai laukti savo eilės“</i></p> <p><i>„<...> įrengti daugiau studijų <...>“;</i></p> <p><i>„Pagerinti sąlygas savanoriams: geriamas vanduo, šilta balsa raminanti arbata <...>“;</i></p> <p><i>„<...> Kadangi esu dirbanti, į studiją galiu ateiti tik po darbo valandų. Kauno studijoje, kaip žinote, po darbo valandos nėra prieigos prie vandens, nėra tualetų, o dėl neišplautų puodelių, nemalonu, bet teko išklausyti bibliotekos darbuotojos priekaištus, kad jos turi mumis rūpintis - tvarkyti patalpas, plauti puodelius ir t.t., o vėlai vakare eiti per požeminę perėją į kitame pastate esantį tualetą tikrai nesaugu, todėl tenka pakentėti ir be vandens ir be...: Realybė yra tokia, nepriimkite to kaip priekaišto. Kita vertus, juk tai toks mūsų, savanorių, savanoriškas pasirinkimas“</i></p>
<p>Pastabos dėl studijų techninės įrangos</p>	<p><i>„<...> atnaujinti programinę įrangą <...>“;</i></p> <p><i>„<...> Jei studijoje ant sienos ar kompiuteryje kabėtų normaliai suderinto pulto vaizdas: kurios lemputės turi degti, kur/kokioje pozicijoje turėtų būti nejudinami pulto „mygtukai“ ir t.t. – tai palengvintų darbą taip pat. Yra buvę atvejų, kai pultai buvo visai išreguliuoti ir reikia laukti, kol jie atstatomi“</i></p>

Remiantis aukščiau pateiktų tyrimo dalyvių komentarais, galima teigti, kad daugiausia pastabų bei pasiūlymų savanoriai išreiškė dėl komunikacinio pobūdžio problemų – savanorius kuriojančio LAB darbuotojo pagalba, grįžtamojo ryšio ir informacijos trūkumo.

IŠVADOS

Remiantis tyrimo metu gautais rezultatais, LAB savanorių galima apibrėžti kaip 40–49 metų amžiaus, dirbantį, aukštąjį universitetinį išsilavinimą turintį asmenį, savanoriaujantį bibliotekos savarankiško leidinių garsinimo studijose pirmus metus. Svarbiausios priežastys, skatinančios respondentus užsiimti savanoriška veikla LAB – noras padėti žmonėms, negalintiems skaityti įprasto spausdinto teksto, galimybė įgyti naujos patirties, išbandyti save naujoje veikloje bei poreikis tobulinti asmenines savybes. Aktyvesni tyrimo dalyviai buvo moterys ir Vilniaus savanoriai. Naudojant anketinės apklausos metodą, nustatytas savanoriško garsinimo veiklos procesų organizavimo (mokymai, infrastruktūra, savanorių praleidžiamo laiko studijoje valdymas ir optimalaus įgarsinimo proceso užtikrinimas) efektyvumas iš savanorių (LAB savanorystės pagrindu dirbančių neprofesionalių diktorių) perspektyvos.

1. Išsiaiškinta LAB savanorių nuomonė apie savanoriškos veiklos LAB garso įrašų studijose organizavimą – savanoriams skirtų įvadinių mokymų kokybę, savanoriško garsinimo studijų infrastruktūros atitiktį savanorių poreikiams. Respondentų apklausa parodė, kad LAB savanoriškai garsinantiesiems diktoriams skirtus įvadinius mokymus, jų trukmę ir mokymų metu pateikiamą informaciją, didesnė dalis respondentų vertina kaip pakankamą. Atkreiptinas dėmesys, kad pradėjus savarankiškai dirbti garso įrašų studijoje pakartotinių konsultacijų pageidautų daugiau negu pusė savanorių. Savanorių darbui garso įrašų studijose skirtą metodinį leidinį „Savanorių atmintinė“ tyrimo dalyviai iš esmės įvertino teigiamai, nedidelė dalis respondentų pageidavo, kad šis leidinys būtų papildytas informacija apie įrašo garso lygio nustatymą, įsimintino kirčiavimo, internetinių bei skaitmeninių terminų įskaitymo pavyzdžiais. Tyrimo metu buvo nagrinėjama savarankiško garsinimo studijų infrastruktūros atitiktis savanorių poreikiams. Gauti duomenys parodė, kad palankiausiai įvertinta techninė įranga (kompiuteriai, knygų įgarsinimui ir garso įrašų redagavimui skirta aparatūra), neigiamai – garso įrašų studijų darbo aplinka (baldai ir studijų interjeras prastai įvertinti Vilniuje, kai kuriais, ne mažiau svarbiais aspektais, ir Kaune) bei rezervacijos internetu į garso įrašų studijas sistema (prasčiausiai – Vilniuje).
2. Identifikavus kliūtis, su kuriomis susiduria LAB savanoriai įgarsindami tekstą ir redaguodami garso įrašą, iš dalies buvo patvirtinta hipotezė, kad LAB savanoriai daugiau laiko sugaišta redaguodami garso įrašą, o ne įskaitydami leidinį. Daugiausia laiko savanoriai sugaišta pašalinių garsų (įkvėpimų, atsidusimų ir pan.) redagavimui, kitiems darbams tvarkant įgarsintą leidinį sąlyginai skiriama nedaug laiko.
3. Išsiaiškinta kaip, savanorių nuomone, galėtų būti tobulinamas savanoriškos veiklos LAB organizavimas. Tyrimo duomenys atskleidė, kad LAB savanoriams būtų naudingi įvairūs mokymai, tačiau labiausiai – aiškios tarties ir taisyklingo kirčiavimo, retorikos ir iškalbos meno temomis bei darbo su garso įrašų technika ir garso įrašų redagavimo programa.

Apibendrinant aptartas išvadas, galima teigti, kad savanoriško garsinimo veiklos procesai, savanorių nuomone, organizuojami pakankamai efektyviai. Atsižvelgiant į esamą situaciją, galima pateikti tam tikras rekomendacijas LAB savanoriškos veiklos efektyvumui gerinti:

1. Atnaujinti internetinės studijų rezervacijos sistemą Vilniuje ir Kaune.

2. Parengti naują metodinį leidinį „Atmintinė savanoriams“, kuriame būtų išsamiau pateiktos kirčiavimo taisyklės bei dažniausiai pasitaikančių klaidų sąrašas. Atsiradus galimybei, surengti specialius taisyklingo kirčiavimo bei retorikos mokymus LAB savanoriams.
3. Teikti dažnesnes pakartotinas konsultacijas LAB savanoriams.
4. Atnaujinti garso įrašų studijų aplinką.

PRIEDAS

KLAUSIMYNAS

1. Prašome įvertinti žemiau pateiktus teiginius apie LAB savanoriškai garsinantiems diktoriaus organizuojamus įvadinius mokymus:

		Visiškai sutinku	Sutinku	Nei sutinku, nei nesutinku	Nesutinku	Visiškai nesutinku
1	Įvadinių mokymų metu gaunu pakankamai įvadinės informacijos, kad galėčiau pradėti garsinti savarankiškai					
2	Įvadinių mokymų trukmė per trumpa					
3	Pradėjus dirbti garso įrašų studijoje man prireikia pakartotinos konsultacijos					

2. Jei įvadiniai mokymai nepilnai atitiko Jūsų poreikius / lūkesčius, ko, Jūsų nuomone, pritrūko? *(įrašykite)*

3. Kokie papildomi mokymai savanoriaujant LAB Jums būtų reikalingi?

- Retorika ir iškalbos menas
- Aiški tartis ir taisyklingas kirčiavimas
- Darbas su garso įrašų technika ir garso įrašų redagavimo programa
- Kita *(įrašykite)*
- Mokymai nereikalingi

4. Jei naudojotės LAB leidiniu „Savanorio atmintinė“, prašome įvertinti žemiau pateiktus teiginius:

		Visiškai sutinku	Sutinku	Nei sutinku, nei nesutinku	Nesutinku	Visiškai nesutinku
1	Informacijos apie tai, kaip reikėtų nustatyti tinkamą garso lygį leidinyje pakanka					
2	Informacijos apie LAB garsinių knygų įrašymo specifiką (pirmojo ir kt. skirsnių, bendros knygos trukmės apskaičiavimą ir kt.) leidinyje pakanka					
3	Informacijos apie garsinio įrašo redagavimą leidinyje pakanka					
4	Informacijos apie naudojimosi LAB garso įrašų studijomis tvarka leidinyje pakanka					
5	Praktinių kirčiavimo taisyklių leidinyje pakanka					

5. Jei šis leidinys (ar jo dalys), Jūsų nuomone, nepakankamai informatyvus (-ūs), kokios informacijos Jums pritrūko ir galėtų būti pateikta daugiau? *(įrašykite)*

6. Kaip Jūs vertinate LAB garso įrašų studijų darbo aplinką?

- Darbo aplinka (baldai, interjeras) mane tenkina
- Darbo aplinka (baldai, interjeras) manęs netenkina *(įrašykite kodėl)*
- Kita *(įrašykite)*

7. Ar Jūsų nuomone garso įrašų studijose naudojama techninė įranga yra tinkama?

- Naudojama techninė įranga mane tenkina
- Naudojama techninė įranga manęs netenkina *(įrašykite kodėl)*
- Kita *(įrašykite)*

8. Kaip Jūs vertinate išankstinės rezervacijos internetu į garso įrašų studijas programą?

- Rezervacijos programa patogiu naudotis, jokių nesklaidumų registruojantis nebuvo
- Rezervacijos programa nepatogu naudotis *(įrašykite kodėl)*
- Kita *(įrašykite)*

9. Įvertinkite balais nuo 1 iki 5 (1 balas reiškia labai mažai, 5 balai - labai daug) su kokiais sunkumais Jūs susidūrėte įgarsindamas (-a) knygos tekstą ir techniškai jį tvarkydamas (-a)? *Įvertinę žemiau pateiktus teiginius, apibraukite reikiamą balą.*

1	Bijojau suklysti skaitydamas (-a) tekstą	1	2	3	4	5
2	Buvo sunku parinkti tinkamą kalbėjimo tempą	1	2	3	4	5
3	Buvo sunku išlaikyti balso intonaciją	1	2	3	4	5
4	Buvo sunku taisyklingai kvėpuoti	1	2	3	4	5
5	Buvo sunku dirbti „Adobe Audition“ programa	1	2	3	4	5
6	Skaitant tekstą kilo klausimų dėl taisyklingo žodžių kirčiavimo	1	2	3	4	5
7	Kita <i>(įrašykite)</i>	1	2	3	4	5

10. Įvertinkite balais nuo 1 iki 5 (1 balas reiškia labai mažai, 5 balai - labai daug) kuriam darbui savanoriaujant LAB Jūs skyrėte daugiausiai laiko? *Įvertinę žemiau pateiktus teiginius, apibraukite reikiamą balą.*

1	Įrašo garso lygio nustatymas	1	2	3	4	5
2	Aplanko ir atskirų bylų garsinamai knygai sukūrimas	1	2	3	4	5
3	Pirmo skirsnio įgarsinimas	1	2	3	4	5
4	Pašalinių garsų (įkvėpimų, atsidusimų ir pan.) panaikinimas	1	2	3	4	5
5	Kita <i>(įrašykite)</i>	1	2	3	4	5

11. Gal turite kitų pasiūlymų, pageidavimų dėl savanoriškos veiklos LAB gerinimo? *(Jei taip, įrašykite)*

12. Kiek laiko Jūs savanoriaujate LAB?

- Iki 1 metų
- 1 - 3 metai
- Daugiau nei 3 metai

13. Įvertinkite balais nuo 1 iki 5 (1 balas reiškia labai mažai, 5 balai – labai daug), kas Jus paskatino savanoriauti LAB? *Įvertinę žemiau pateiktus teiginius, apibraukite reikiamą balą.*

1	Noras padovanoti garsinį leidinį žmogui, kuriam sunku skaityti įprastą tekstą	1	2	3	4	5
2	Noras įgyti naujos patirties, išbandyti save naujoje veikloje	1	2	3	4	5
3	Noras tobulinti asmenines savybes	1	2	3	4	5
4	Noras įgyvendinti svajonę tapti diktoriaumi	1	2	3	4	5
5	Kita <i>(įrašykite)</i>	1	2	3	4	5

14. Kiek tikėtina, kad rekomenduotumėte savanorišką veiklą LAB kitiems?

- Rekomenduočiau

- Galbūt rekomenduočiau
- Nerekomenduočiau
- Neturiu nuomonės

15. Kokios kitos be knygų garsinimo savanoriškos veiklos LAB Jus domintų?

- Renginių organizavimas / vedimas
- Leidinių skaitymas senyvo amžiaus žmonėms senelių globos namuose
- Kita (*įrašykite*)
- Kitos savanorystės sritys nei knygų garsinimas LAB manęs nedomintų

16. Kuriose LAB garso įrašų studijose Jūs savanoriavote arba šiuo metu savanoriaujate?

- Vilniuje
- Kaune

17. Jūsų lytis

- Vyras
- Moteris

18. Jūsų amžius

- Iki 19 metų
- 20–29 metai
- 30–39 metai
- 40–49 metai
- 50–59 metai
- 60–69 metai
- 70 metų ir vyresni

19. Jūsų išsilavinimas:

- Vidurinis
- Specialusis vidurinis
- Aukštesnysis
- Aukštasis koleginis
- Aukštasis universitetinis
- Kita (*įrašykite*)

20. Jūsų užimtumas

- Studijuoju
- Studijuoju ir dirbu
- Dirbu
- Nedirbu / esu bedarbis (-ė)
- Nedirbu / esu pensininkas (-ė)
- Nedirbu / auginu vaiką (-us)
- Kita (*įrašykite*)